

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Viktorijos Mikaluskaitės,
II kurso, Europos
Sąjungos verslo teisės
magistro studijų
programos studentės

Magistro darbas

**Bankų sąskaitų blokavimas kaip kreditorių gynimo priemonė
ES civiliniame procese**

Vadovė: Partnerystės profesorė dr. Egidija Tamošiūnienė

Recenzentė: Doc. dr. Vīgita Vėbraitė

Vilnius

2019

TURINYS

ĮVADAS	2
1. BANKŲ SĄSKAITŲ BLOKAVIMAS KAIP KREDITORIŲ GYNIMO PRIEMONĖ: TEORINIAI ASPEKTAI	6
1.1. Piniginių lėšų bankų sąskaitose areštas kaip kreditorių gynimo priemonė iki Reglamento įsigaliojimo	6
1.2. Kreditorių gynimo priemonė — bankų sąskaitų blokavimas po Reglamento įsigaliojimo	9
2. BANKŲ SĄSKAITŲ BLOKAVIMO ĮGYVENDINIMO PROCEDŪRA	13
2.1. Bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės taikymo ypatumai	13
2.2. Realios rizikos sąlygos įrodinėjimas	16
2.3. Skolininko, bendrų ir kito asmens vardu atidarytų sąskaitų blokavimas kreditoriaus interesams ginti	20
3. BANKŲ SĄSKAITŲ BLOKAVIMO KAIP KREDITORIAUS GYNIMO PRIEMONĖS TAM TIKRI PROBLEMINIAI ASPEKTAI	23
3.1. Reglamento netaikymas arbitraže	23
3.2. Skirtingas žyminio mokesčio dydis dėl blokavimo įsakymo išdavimo valstybėse narėse	27
3.3. Pranešimo dėl blokavimo įsakymo išdavimo įteikimas skolininkui	30
4. SKOLININKO TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS DĖL BLOKAVIMO ĮSAKYO IŠDAVIMO	35
4.1. Skolininko neišklausymas prieš išduodant blokavimo įsakymą	35
4.2. Kreditoriaus žalos atlyginimas skolininko atžvilgiu dėl blokavimo įsakymo išdavimo	39
4.3. Blokavimo įsakymo pakeitimas, atšaukimas, vykdymo apribojimas bei nutraukimas skolininko naudai	41
IŠVADOS	44
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	46
SANTRAUKA	50
SUMMARY	51

IVADAS

Temos aktualumas. Šių dienų pasaulis tampa vis inovatyvesnis ir vis labiau skaitmenizuotas — ranka rašytus rankraščius pakeitė spausdinimo mašinėlės, o galiausiai, kompiuteriai, be kurių negalėtumėme įsivaizduoti nei vienos teisininko dienos. Popierinės bylos vis greičiau virsta elektroninėmis bylomis, o ir teisininkas retai jau rašo procesinį dokumentą paimdamas tušinuką į rankas. Ne išimtis ir pinigų sritis bei joje vykstantys pasikeitimai. Monetas bei popierinius pinigus sparčiais žingsniais keičia bankinės kortelės ir daugelis piniginių atsiskaitymų įgaudami pagreitį tampa skaitmenizuotais ir vyksta per banko sąskaitas.

Populiarijantis piniginis atsiskaitymas bankinėmis kortelėmis yra puikus būdas asmenims turėti tarptautinius santykius ir tarpusavyje atsiskaitinėti žaibišku greičiu. Šiomis dienomis verslas, vienaip ar kitaip turintis tarptautinį elementą, labai dažnas atvejis. Investuotojai nebijodami investuoja į kitoje valstybėje esančią įmonę, nors patys gyvena ne toje valstybėje, įmonių akcininkai nusprendžia perkelti faktinę buveinę kitoje valstybėje, negu yra registruotoji buveinė dėl resursų ir pan. Tiek pirmu, tiek antru atveju pradeda vykti bankiniai atsiskaitymai. Tačiau ne visada pavyksta išlaikyti tik teigiamą aspektą bankinių atsiskaitymų srityje. Tarp šalių kyla ginčai dėl pagal sutartis nesumokėtų pinigų ar siekiama apriboti kontrahento galimybes disponuoti jo pinigineis lėšomis, siekiant užsitikrinti, kad jo finansinė būklė nepablogės. Ypač tokias situacijas apsunkina, kad šalys yra skirtingose valstybėse. Tokiu atveju kreditorius, norėdamas apsaugoti savo interesus ir atgauti jam priklausančią piniginę sumą ir būdamas kitoje valstybėje, nori efektyvaus, pigaus varianto, padėsiančio kaip įmanoma greičiau susigrąžinti jam priklausančius pinigus. Viena iš kreditorių teisių gynimo priemonių, kuri yra šio magistro darbo tyrimo dalykas — Europinis sąskaitos blokavimas. Iki 2017 metų banko sąskaitų areštavimo sąlygos ir tvarka kiekvienoje Europos Sąjungos (toliau ir ES) valstybėje narėje skyrėsi. Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad kreditoriai susidurdavo su sudėtingais ir brangiais ir, be abejo, ilgais procesais.¹ Visos šios priežastys prisidėdavo prie kreditorių abejingumo ir tarptautiniu mastu vengimo šios gynimo priemonės — bankų sąskaitų blokavimo. Europos Komisijos duomenimis dėl neefektyvaus skolų išieškojimo mažos ir vidutinės įmonės Europos Sąjungoje prarasdavo apie 600 milijonų eurų kiekvienais metais. Antstoliai Lietuvoje priimtą teismo sprendimą galėjo vykdyti tik Lietuvos teritorijoje, o piniginių išieškojimų užsienyje procedūros dažniais atvejais pareikalavo didelių laiko ir piniginių sąnaudų. Atitinkamai, Lietuvoje

¹ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas* [interaktyvus]. Briuselis, 2006 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą < <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0618>>

gyvenantys ir įsikūrę skolininkai, galėjo jaustis saugiai savo lėšas laikydami kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje įsikūrusiame banke.² 2017 m. sausio 18 d. įsigaliojo Europos Sąjungos Reglamentas dėl banko sąskaitų blokavimo įsakymo (toliau ir Reglamentas), kuris kreditoriui suteikė tokią apsaugos priemonę, kuria pasinaudojus jo skolininkui užkertamas kelias pervesti ar išimti valstybėje narėje turimoje banko sąskaitoje esančias lėšas, jeigu kyla rizika, kad netaikant tokios priemonės bus žymiai sunkiau vėliau įvykdyti jo reikalavimą skolininko atžvilgiu.

Blokavimo įsakymas išduodamas komercinėse ir civilinėse bylose, kai blokuotinos banko sąskaitos yra vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, o teismas arba kreditoriaus buveinė – kitoje.³ Tokia tvarka įsigaliojo tik 2017 m. sausio 18 d., kas patvirtina šio magistro darbo aktualumą tuo aspektu, jog kol kas Lietuvoje nėra vieno atlikto nuoseklaus tyrimo, kuriame būtų aptarti Reglamento taikymo ypatumai, juo nustatytos procedūros turinys, galimi sunkumai, kokios praktinės problemos kyla įgyvendinant šį Reglamentą, analizuojant teismų praktikoje pasitaikančias taikymo problemas.

Atitinkamai, suvokiant faktą, kad kiekvieną dieną kiekviename Europos Sąjungos valstybėje narėje tarp dviejų sutarties šalių yra neišvengiama konfliktų rizika dėl sutartinių įsipareigojimų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo, būtina sukurti efektyvų tokių ginčų sprendimo mechanizmą, kurio pradiniam etape būtų kaip įmanoma mažesnė tokio proceso metu priimto teismo sprendimo neįvykdymo rizika. Todėl yra aktualu analizuoti, vertinti Reglamento nuostatų taikymą jų efektyvumo aspektu bei pateikti siūlymus efektyviam Reglamento nuostatų taikymui ir aiškinimui.

Darbo tikslas. Išanalizuoti bankų sąskaitų blokavimą kaip kreditorių gynimo priemonės taikymą, atskleisti šios priemonės praktinio įgyvendinimo teismų praktikoje problemas ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai. Tikslui pasiekti keliami uždaviniai:

1. Aptarti banko sąskaitų blokavimą kaip kreditorių gynimo priemonę teoriniu aspektu iki Reglamento ir po Reglamento įsigaliojimo;
2. Atskleisti banko sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės taikymo procedūrą pagal Reglamentą;
3. Nurodyti šios bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės

² KISIELIAUSKAITĖ, Agnė. *Naujasis ES reglamentas dėl banko sąskaitų blokavimo žada efektyvesnę skolų išieškojimą* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ellex.lt/lt/naujienos/news/naujasis-es-reglamentas-del-banko-saskaitu-blokavimo-zada-efektyvesni-skolu-isieskojima/40555>>.

³ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

probleminius aspektus;

4. Įvertinti skolininko padėtį šios bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės atžvilgiu;

Darbo objektas. Banko sąskaitų blokavimas kaip kreditorių gynimo priemonė ES civiliniame procese.

Tyrimo metodai. Iškeltiems magistro darbo uždaviniams pasiekti darbe taikyti įvairūs darbo tyrimo metodai. **Dokumentų analizės** būdas taikytas analizuojant nacionalinius (Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas), tarptautinius (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija), Europos Sąjungos teisės aktus (Europos Sąjungos Reglamentas dėl banko sąskaitų blokavimo įsakymo), teismų praktiką, skirtą banko sąskaitų blokavimui kaip kreditorių gynimo priemonei išanalizuoti. **Lyginamasis** metodas buvo naudojamas lyginant kreditorių gynimo priemonę, t. y. banko sąskaitų blokavimą, pagal tam tikras jos taikymo sąlygas (neblokuotinių lėšų, žyminio mokesčio, pranešimo, arbitražo ir pan.) įvairių valstybių teismų praktikoje — Lietuvoje bei kitose valstybėse narėse (Lenkijoje arbitražo klausimu, Kroatijoje, Italijoje žyminio mokesčio klausimu). Magistriniame darbe pasitelkus **sisteminį – analitinį** metodą nagrinėta šios kreditorių gynimo priemonės taikymo ypatumus analizavusi doktrina bei teismų priimti sprendimai, atskleidžiami kreditorių gynimo priemonės probleminiai aspektai. Pasitelkiant **istorinį** metodą atlikta banko sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės analizė ir apžvelgta tokios priemonės taikymo istorija iki Reglamento įsigaliojimo. **Apibendrinamasis** metodas buvo panaudotas išanalizuotai medžiagai apibendrinti bei išvadoms suformuluoti.

Darbo originalumas. Kadangi banko sąskaitų blokavimą kaip kreditorių gynimo priemonę reguliuoja Reglamentas, kuris įsigaliojo tik 2017 m. sausio 18 d. ir ne tik teoriniu, tačiau ir praktiniu aspektu šią kreditorių gynimo priemonę galima analizuoti tik po jo įsigaliojimo, autorės žiniomis, tai yra pirmas toks baigiamasis magistro darbas Lietuvoje. Yra paskelbtas mokslinis darbas (Sigita Taurienė „Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas“), kuriame teoriniu aspektu yra aptariamas Reglamentas, analizuojamas jo turinys, tačiau Reglamento praktinis pritaikomumas, praktikoje kylančios problemos, autorės žiniomis, tokia apimtimi dar nebuvo analizuoti. Užsienio valstybėse yra publikuota keletas mokslinių straipsnių (Leonor Valente Monteiro „The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014“, Župan Mirela „Cross-border recovery of maintenance taking account of the new European Account Preservation Order (EAPO)“), kuriuose plačiau analizuojamas tik

šios gynimo priemonės teorinis aspektas. Todėl šis magistro darbas yra originalus ir dėl tos priežasties, jog jame sistemiškai tiriamas bankų sąskaitų blokavimas kaip kreditorių gynimo priemonė ne tik teoriniu, bet ir praktiniu aspektu.

Šaltiniai. Šiame magistro darbe daug dėmesio skirta Reglamento analizei. Analizuojant bankų sąskaitų blokavimą kaip kreditorių gynimo priemonę didelis dėmesys skirtas Lietuvos bei užsienio teismų praktikos analizei, t. y. Lietuvos teismų praktika analizuojama bankų įsakymo išdavimo procedūros sąlygoms detalizuoti, vertinant realios rizikos sąlygą, argumentuojant skolininko neišklausymo bei arbitražo netaikymo sąlygas. Analizuojant Reglamente įtvirtintą bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonę teoriniu aspektu, buvo pasiremta Lietuvos bei užsienio lygmeniu moksliniais straipsniais, kurie leido plačiau išanalizuoti Reglamento turinį bei taikymą. Sigitos Taurienės straipsniu buvo pasiremta analizuojant didelę ieškinio sumą kaip rekomenduojamą punktą realios rizikos sąlygos konstatavimui, detalizuojant neblokuotinų sąvokų turinį, kreditoriaus žalos atlyginimo klausimą bei skolininko prašymus dėl teisių gynimo priemonių. Leonor Valente Monteiro straipsniu buvo pasiremta analizuojant blokavimo įsakymo išdavimo procedūrą pagal Reglamentą, konkretizuojant Reglamento tiesioginio taikymo klausimą, teisingumo nustatymą, privalomą įrodomųjų dokumentų pateikimą dėl prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo bei dėl realios rizikos sąlygos įrodymo dėl šios kreditoriaus gynimo priemonės pritaikymo. Mirela Župan straipsniu buvo remiamasi aptariant iki Reglamento įsigaliojimo bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonę bei dėl deklaracijos įteikimo bei konkrečių sąlygų išskyrimo dėl realios rizikos sąlygos pritaikomumo išduodant blokavimo įsakymą.

1. BANKŲ SĄSKAITŲ BLOKAVIMAS KAIP KREDITORIŲ GYNIMO PRIEMONĖ: TEORINIAI ASPEKTAI

Dviejų šalių prisiimtus sutartinius įsipareigojimus ne visada lydi įvykdytos prisiimtose sąlygos. Dažnai viena iš šalių lieka nusivylusi, apgauta ir negavusi to, kas buvo sutarta. Norėdama susigrąžinti tai, kas jai priklausė pagal prisiimtus šalių įsipareigojimus, šalis renkasi gynimo priemones, kurios galėtų padėti jai atgauti tai, kas buvo prarasta, ar gauti tai, kas buvo žadėta. Tačiau, nors tai sudėtingas procesas net ir pasiremiant teisės aktuose numatytais gynimo priemonėmis, tačiau toks kreditoriaus teisių gynimo kelias dar labiau pasunkėja, jeigu kita šalis yra kitoje valstybėje narėje ir byloje atsiranda tarpvalstybinis elementas. Šio magistro darbo pagrindinis objektas — viena iš kreditorių gynimo priemonių — bankų sąskaitų blokavimas.

1.1. Piniginių lėšų bankų sąskaitose areštas kaip kreditorių gynimo priemonė iki Reglamento įsigaliojimo

Iki minėto Reglamento įsigaliojimo piniginių lėšų, esančių sąskaitose, arešto tvarka ir sąlygos kiekvienoje valstybėje narėje skyrėsi, todėl kreditoriams tekdavo susidurti su sudėtingais ir ilgais procesais, siekiant pasinaudoti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo institutu pagal valstybės narės proceso taisykles.⁴ Dar iki Reglamento tam tikruose dokumentuose jau buvo pradėjusios ryškėti užuomazgos apie blokavimo įsakymo išdavimo procedūras tarp valstybių narių.

Vienas iš dokumentų, kuriame buvo bandoma suvienodinti šią kreditorių gynimo priemonę tarpvalstybiniu mastu buvo Briuselis III Reglamento pasiūlymas. Šiame Reglamente buvo numatytas tiesioginio mėnesinio mokėjimo vykdomasis raštas, kurį, kreditoriaus prašymu, kilmės teismas galėjo išduoti, skirtą skolininko darbdaviui arba bankui, kuriame skolininkas turėjo sąskaitą, kitoje valstybėje narėje. Taip pat Reglamentas numatė ir laikino banko sąskaitos įšaldymo vykdomąjį raštą. Kreditoriaus prašymu kilmės teismas, kuriam yra perduota nagrinėti byla iš esmės, turėjo teisę išduoti laikino banko sąskaitos įšaldymo vykdomąjį raštą, skirtą bankui, kuriame skolininkas turi sąskaitą, kitoje valstybėje narėje.⁵ Šis Briuselis III Reglamentas, autorės nuomone, nors ir pamėgino

⁴ LEGAL BALANCE. *Europinis sąskaitos blokavimas įsigaliojo: skolas išieškoti lengviau* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legalbalance.lt/en/naujienos/3/naujiena>>.

⁵ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Pasiūlymas Tarybos reglamentui dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje KOM(2005) 649* [interaktyvus]. Briuselis, 2005 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/LT/1-2005-649-LT-F1-1.Pdf>>.

įtvirtinti kreditoriui pagalbą ir suteikti teisių prieš skolininką, esantį kitoje valstybėje narėje, tačiau tai buvo labiau abstrakcijos ir, deja, nedetalizuoti ir neefektyvūs veiksmai. Šis Reglamentas taip ir liko tik pasiūlymu, tačiau pati tarpvalstybinio aspekto šioje srityje idėja, kad vienos valstybės teismui yra leidžiama skirti gynimo priemonę ir užšaldyti kitoje valstybėje narėje esančią banko sąskaitą, vis tik išliko.⁶

Siekiant minėtų tikslų, 2006 m. Europos Komisija parengė Žaliają knygą. Šioje knygoje akcentuojama, kad visgi skoloms kitoje valstybėje išieškoti labiausiai trukdo nacionalinių teisinių sistemų skirtumai ir nepakankamos kreditorių žinios apie kitos valstybės narės struktūras. Tuo pačiu Žaliojoje knygoje atsiranda pasiūlymai, rekomendacijos, kad visgi reikėtų Europos lygmeniu priimti priemones, kuriomis būtų padidinami skolininkų turto skaidrumo aspektai ir gerinama kreditorių teisė gauti informaciją.⁷ Šie aspektai atrodo kaip pranašiški teiginiai į ateityje įsigaliosiantį Reglamentą dėl bankų sąskaitų blokavimo. Tačiau ir pačioje Žaliojoje knygoje įtvirtintas aspektas dėl sprendimų vykdymo veiksmingumo gerinimo Europos Sąjungoje — bankų sąskaitų areštas. Bankų sąskaitų areštu Žalioji knyga įtvirtino leidimą kreditoriui apsaugoti jam priklausančius pinigus arba į kuriuos yra turima reikalavimo teisė, tokiu būdu neleidžiant pervesti lėšų, kurias skolininkas Europos Sąjungos teritorijoje turi vieno arba kelių bankų sąskaitose.⁸ Priešingai negu aukščiau minėtame Briuselis III Reglamente pasiūlyme, Žaliojoje knygoje atsiranda detalesni veiksmai, priėmimo sąlygos, kaip viskas turėtų vykti, kad teismas priimtų vykdomąjį raštą dėl banko sąskaitos arešto. Buvo pasiūlytos tokios priemonės, t. y. priėmimo sąlygos pagal Žaliają knygą:

Kreditorius pateikia pagrįstą prašymą ir įtikina teismą, kad jo reikalavimas skolininkui yra pagrįstas -> Kreditorius turi pateikti ieškinį pagrindžiančius įrodymus -> Kreditorius turi įrodyti, kad jo reikalavimas turi būti skubiai tenkinamas -> Teismas turi teisę iš kreditoriaus reikalauti pateikti užstatą arba garantiją.⁹

Taigi Žaliojoje knygoje jau atsiranda užuomazgos tam tikrų aspektų, kurie bus panaudoti ir Reglamente dėl bankų sąskaitų blokavimo procedūros. Šioje Žaliojoje knygoje

⁶ MIRELA ŽUPAN. *Cross-border recovery of maintenance taking account of the new European Account Preservation Order (EAPO)* "ERA Forum [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-015-0397-9>>.

⁷ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga veiksmingas sprendimų vykdymas Europos Sąjungoje: skolininkų turto skaidrumas* [interaktyvus]. Briuselis: 2008 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-128-LT-F1-1.Pdf>>.

⁸ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga veiksmingas sprendimų vykdymas Europos Sąjungoje: skolininkų turto skaidrumas* [interaktyvus]. Briuselis: 2008 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-128-LT-F1-1.Pdf>>.

⁹ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas* [interaktyvus]. Briuselis, 2006 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0618>>

buvo aprašomos pagrindinės to meto dabartinės problemos ir kaip galimas sprendimo variantas buvo pateiktas siūlymas sukurti visą Europos banko sąskaitų arešto sistemą.¹⁰

Neilgai trukus, 2008 m. buvo išleista dar viena Žalioji knyga, kuri, papildė 2006 m. Žaliąją knygą dėl banko sąskaitų arešto, tačiau 2008 m. Žaliojoje knygoje yra akcentuojama, jog yra reikalingas tinkamas priemonių vertinimas, kurio tikslas užtikrinti didesnį skolininko turto skaidrumą bei sustiprinti kreditorių bei nacionalinių vykdymo institucijų teisę gauti informaciją, kurią turint būtų galima veiksmingiau užtikrinti teismo sprendimų mokėti privačias ir įmonių skolas vykdymą.¹¹ Taigi, ši 2006 m. Žalioji knyga pasistengė sudaryti nuomonę, kad didelis dėmesys turi būti skiriamas skolininko turto skaidrumui, kad paprasčiau ir lengviau būtų galima galutinai įvykdyti banko sąskaitų areštą skolininkui.

Galiausiai, remiantis Briuselio III Reglamento pasiūlymo iniciatyva bei 2006 m., 2008 m. Žaliųjų knygų nuomonėmis bei idėjomis susikūrė reali teisėkūros iniciatyva, kuri buvo išreikšta kaip šio rašto darbo pagrindinio Bankų sąskaitų blokavimo Reglamento Pasiūlymas (toliau — Pasiūlymas).¹² Pasiūlymas aiškiai nurodė kaip viskas pasikeistų, jeigu būtų priimtas Pasiūlyme nurodytas Reglamentas dėl bankų sąskaitų blokavimo:

Esama padėtis

Kreditorius prašo išduoti išaldymo įsakymą (sąlygos ir procedūra vyksta pagal nacionalinę teisę) -> Išaldymo įsakymo išdavimas -> Egzekvatūra vykdoma, tačiau vykdoma tik išklausus skolininką (vykdymas ir informacijos apie sąskaitą gavimas pagal nacionalinę teisę) -> Išaldoma sąskaita.

Siūloma iniciatyva

Kreditorius prašo išduoti išaldymo įsakymą (sąlygos ir procedūra vyksta jau pagal Europos teisę) -> Išaldymo įsakymas išduodamas (Egzekvatūra dingsta, kadangi yra savaime vykdytinas) -> Vykdomas ir informacijos gavimas apie sąskaita vyksta jau pagal Europos teisę -> Sąskaita išaldoma.¹³

¹⁰ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas* [interaktyvus]. Briuselis, 2006 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0618>>

¹¹ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga veiksmingas sprendimų vykdymas Europos Sąjungoje: skolininkų turto skaidrumas* [interaktyvus]. Briuselis: 2008 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-128-LT-F1-1.Pdf>>.

¹² EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

¹³ EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

Šia Pasiūlymo iniciatyva buvo siekiama palengvinti skolininko turto blokavimo priemonių išdavimą ir tuo pačiu pagerinti sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumą. Prieš šio Pasiūlymo iniciatyvą skolininkas lengviau galėjo pervesti lėšas iš vienos banko sąskaitos į kitą ir tokiu būdu lengvai išvengti vykdymo.¹⁴ Todėl Pasiūlymas dėl bankų sąskaitų blokavimo Reglamento buvo tvirtas ir reikalingas žingsnis, norint apginti kreditorių bei jo interesus, siekiant kuo greičiau ir efektyviau įgyvendinti jų pažeistas teises ir procesą tarpvalstybinio pobūdžio bylose padaryti kuo paprastesnį.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti pagrįstą išvadą, kad siekiant vieną iš kreditorių gynimo priemonę — bankų sąskaitų blokavimą įtvirtinti tarpvalstybinio mastu užuomazgos iki Reglamento įsigaliojimo pradėjo matytis dar prieš dešimtmetį. Tačiau tos užuomazgos, nors ir turėjo suteikti vilties kreditoriams, jog jų pažeistų teisių gynimo procesas bus trumpesnis bei efektyvesnis, buvo tik tam tikrų aspektų išryškėjimas, kuriuos dar reikėjo pildyti bei tobulinti dėl aiškaus, konkretaus šios gynimo priemonės reglamentavimo.

1.2. Kreditorių gynimo priemonė — bankų sąskaitų blokavimas po Reglamento įsigaliojimo

2017 m. sausio 18 d. —Reglamento, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose, įsigaliojimo data. Šis Reglamentas papildė jau priimtą ES priemonių civilinio proceso srityje sistemą, kad priemonės dar iki paties kreipimosi į teismą dėl ginčo esmės taikymo ir efektyvus teismų sprendimų, kurie priimti tarpvalstybinio pobūdžio bylose, vykdymas sumažintų tarpvalstybinių skolų neišieškojimo atvejų skaičių bei skatintų skolininkus savo noru įvykdyti prievolę bei didintų pačių kreditorių pasitikėjimą Europos vidaus rinka.¹⁵

Reglamentu yra sukuriama visiškai nauja, iki šiol jokiame dokumente neaparta procedūra, pagal kurią vienos ES šalies teismas gali įšaldyti lėšas skolininko banko sąskaitoje kitoje ES šalyje¹⁶. Prieš tai buvusiame poskyryje pažymima, kad esminis

¹⁴EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

¹⁵HARBECK, N. *Vorläufige Kontenpfändung im Ausland – Zum Vorschlag einer Europäischen Verordnung zur vorläufigen Kontenpfändung in grenzüberschreitenden Verfahren. Zwangsvollstreckungsrecht aktuell. 2. Auflage. Baden Baden, 2013, P. 263.*

¹⁶*Europinis sąskaitos blokavimo įsakymas išieškant skolas tarp ES šalių* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314907&from=SL>>.

Reglamente įtvirtintas pakeitimas — prašymo dėl bankų sąskaitų blokavimo procedūra vyksta pagal vieną, Europos teisę. Tai yra siekis kaip įmanoma lengviau, pigiau ir paprasčiau apginti kreditoriaus interesus. Reglamento dalykas tai ir įtvirtina, jog kreditoriui būtų sudaromos galimybės pasiekti, kad bus išduodamas europinis sąskaitos blokavimo įsakymas, kuriuo užkertamas kelias tam, kad nekiltų pavojus vėlesniam kreditoriaus reikalavimo įvykdymui dėl lėšų, kurias turi skolininkas ar kurios turimos skolininko vardu valstybėje narėje esančioje banko sąskaitoje, pervedimo ar išėmimo.¹⁷

Reglamento tikslai, kurie buvo pabrėžiami Reglamento Pasiūlyme susiję su poreikiu:

1. Palengvinti tarpvalstybinių skolų išieškojimą piliečiams bei įmonėms;
2. Padidinti tarpvalstybiniais ginčiais susijusių teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo veiksmingumą, taip mėginant sumažinti tarpvalstybinės prekybos pavojus ir padidinant prekiautojų pasitikėjimą, gerinant strategiją kaip būtų galima stiprinti Europos Sąjungos konkurencingumą, skatinti ekonomikos augimą, skolininkų mokėjimo praktiką tarpvalstybiniais atvejais ir skatinant plėtoti tarpvalstybinį verslą.¹⁸

Atitinkamai, Pasiūlyme buvo įvardinti konkretūs tikslai, kurie svarbūs Reglamento įsigaliojimui. Visi šie tikslai tapo Reglamento sudedamąja dalimi ir apibūdina Reglamento paskirtį:

- Suteikti kreditoriams galimybę siekti, kad sąskaitos blokavimo įsakymai būtų išduodami tokiais pačiomis sąlygomis, neatsižvelgiant į šalį, kurioje yra kompetentingas teismas;
- Suteikti kreditoriams galimybę gauti informacijos apie jų skolininkų banko sąskaitų buvimo vietą;
- Sumažinti kreditorių, siekiančių, kad būtų išduotas ir įvykdytas sąskaitos blokavimo įsakymas tarpvalstybiniais atvejais, patiriamas išlaidas ir tokių procedūrų trukmę.¹⁹

Kaip jau buvo minėta, Reglamentas išryškino tarpvalstybinį elementą ir jo lengvesnį pritaikomumą šalims, nustatant taikytiną teisę — Europos Sąjungos teisę.

¹⁷ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

¹⁸ EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

¹⁹ EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

Siekiant įgyvendinti minėtus Reglamento tikslus, verta pažymėti, kad tokie tikslai yra skirti įgyvendinti piniginiams reikalavimams tarpvalstybinėse civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į atitinkamo teismo pobūdį, nes tik tokiu atveju bus taikomas šis Reglamentas. Tarpvalstybiškumas apibrėžiamas trimis pagrindiniais kriterijais pagal Reglamentą:

1. Teismo buvimo vieta;
2. Blokuotinos sąskaitos buvimo vieta;
3. Kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė.

Atitinkamai, tarpvalstybinio pobūdžio byla pagal Reglamentą yra tada, kai, pavyzdžiui, teismas, nagrinėjantis prašymą dėl blokavimo įsakymo, kurį pateikė kreditorius, yra vienoje valstybėje narėje o, pavyzdžiui, skolininko banko sąskaita, dėl kurios yra išduodamas įsakymas, yra kitoje valstybėje narėje bei taip pat, kai kreditoriaus gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, o teismas ir blokuotina sąskaita yra kitoje valstybėje narėje.²⁰ Iš tokios analizės seka išvada, kad, jeigu kreditoriaus gyvenamoji vieta bus vienoje valstybėje narėje, o teismas ir skolininko banko sąskaita bus kitoje valstybėje narėje, šiame procese dalyvaus tik vienos valstybės teismas. Priešingu atveju, jeigu teismas bus vienoje valstybėje narėje, o skolininko banko sąskaita bus kitoje valstybėje narėje, į procesą įsitrauks abiejų valstybių narių teismai, t. y. blokavimo įsakymą išdavęs valstybės narės teismas ir valstybės narės teismas, kurioje skolininkas turi blokuotiną sąskaitą.²¹ Todėl, viena iš svarbiausių Reglamento savybių — tarptautiškumo elementas, gali varijuoti tarp kelių variantų, tačiau svarbiausia, kad jis būtų nustatytas, nes priešingu atveju, kreditoriaus interesai turės būti ginami jau ne pagal Reglamentą ir Europos teisę, o pagal nacionalinę teisę ir jos teisės aktus. Pažymėtina, kad ši gynimo priemonė, pateikta pavyzdyje, negalėtų būti taikoma Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje, kadangi Reglamentas nėra taikomas šioms valstybėms. Tai reiškia, kad Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje įsikūrę kreditoriai negali prašyti išduoti blokavimo įsakymą bei negali gauti blokavimo įsakymo dėl banko sąskaitos Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje.²² Kitame skyriuje bus detaliam aptariamas Reglamento turinys ir praktinė reikšmė bei pritaikymas praktikoje nuo Reglamento įsigaliojimo.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, kreditorius, įsigaliojus Reglamentui, įgyja lengvesnį

²⁰ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

²¹ MOHR, F. *Die vorläufige Kontenpfändung*. *EuKoPfVO*. Wien: 2014. P. 24.

²² EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

būda išsiieškoti jam priklausančias skolas tarpvalstybiniuose santykiuose, kadangi atsiranda būdas pagal Reglamentą supaprastinta tvarka prašyti išduoti banko sąskaitos blokavimo įsakymą, net jeigu skolininko banko sąskaita yra kitoje valstybėje narėje.

2. BANKŲ ŠĄSKAITŲ BLOKAVIMO ĮGYVENDINIMO PROCEDŪRA

Kiekviena procedūra supaprastėja, kai yra taikoma vienodai, nepaisant to, kurioje valstybėje narėje viena iš šalių yra. Reglamento įsigaliojimas nėra išimtis. Koks iš tiesų buvo Reglamento priėmimo tikslas?

Reglamentu buvo siekiama supaprastinti bankų sąskaitų blokavimo tvarką. Supaprastinus šią tvarką Reglamento kūrėjai norėjo palengvinti visą procedūrą — paversti skolų teisminį išsiieškojimą lengvesniu ir pašalinti tarp valstybių narių atsirandančias spragas, kurios kelia pavojų vieningam bei tinkamam rinkos veikimui. Taip pat Reglamento kūrėjai norėjo, kad vieningas rinkos veikimas apsaugotų verslo ir vartotojų interesus. Dėl Reglamento privalomumo ir tiesioginio taikymo buvo nustatyta nauja procedūra, kuri taikoma visoms valstybėms narėms, kad tarpvalstybiniais atvejais būtų sudaromos sąlygos veiksmingai ir laiku išsaugoti lėšas kreditoriui, kad kreditorius galėtų susigrąžinti, tai, kas priklauso jam ir yra laikoma skolininko banko sąskaitoje.²³

Atitinkamai, aktualu aptarti Reglamente įtvirtintą bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės procedūrą bei taikymą.

2.1. Bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės taikymo ypatumai

Prieš pradėdant aptarti Reglamente įtvirtintą bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonės taikymo procedūrą, svarbu pažymėti, kad bendroji Reglamento teisingumo taisyklė yra tokia, kad jau pateiktą prašymą išduoti blokavimo įsakymą kompetenciją nagrinėti turi tos valstybės narės teismas, kuris turi jurisdikciją priimti arba jau yra priėmęs sprendimą dėl bylos esmės.²⁴ Pavyzdžiui, nagrinėjama civilinė byla pagal pareikštą ieškinį dėl 45 000 Eur skolos pagal nuomos sutartį nuomos mokesčio nesumokėjimo Lietuvoje. Byla pagal nacionalinio teisingumo taisykles turėtų nagrinėjama apygardos teisme dėl ieškinio sumos. Atitinkamai, šioje situacijoje blokavimo įsakymo prašymą nagrinės tas pats apygardos teismas. Taigi teritorinis, rūšinis, išimtinis ir kt. teisingumas bus nustatomas pagal valstybės narės civilinio proceso teisę.²⁵

²³ VALENTE MONTEIRO, Leonor. The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014. *EU Law Journal*, 2015, p. 121-130.

²⁴ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

²⁵ VALENTE MONTEIRO, Leonor. The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014. *EU Law Journal*, 2015, p. 121-130.

Valstybės narės pagal Reglamentą iki 2016 m. liepos 18 d. buvo įpareigos informuoti Komisiją apie teismą, kuris yra paskirtas išduoti blokavimo įsakymą.²⁶ Dėl šios priežasties Komisija savo iniciatyva parengė tinklapį, kuriame į paiešką įvedus valstybę narę ir miestą yra pateikiamas teismas, kuris išduoda blokavimo įsakymą. Autorė pasitelkė šią platformą praktinio pavyzdžio įgyvendinimui. Buvo pasirinkta valstybė narė Estija, miestas — Talinas, platforma, suvedus reikiamus duomenis, automatiškai pasiūlė kreiptis į teismą, kuris išduoda kreditoriui blokavimo įsakymą — Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja.²⁷

Reglamentas numato, kad prašymai dėl blokavimo įsakymo turi būti pateikiami naudojant nustatytą formą, kuri įtvirtinta Reglamento 52 straipsnio 2 dalyje nurodytoje patariamoje procedūroje (Reglamento 8 straipsnis).²⁸ Prašyme dėl blokavimo įsakymo turi būti pateikiama ši informacija: Teismo informacija; informacija apie kreditorių, skolininką; numeris dėl banko identifikavimo, jeigu nėra žinomas numeris — pareiškimas, kuriame nurodoma, kad pateiktas prašymas ir pateikiamos priežastys, kodėl kreditorius mano, jog skolininkas turi vieną ar daugiau sąskaitų konkrečios valstybės narės banke; suma; delspinigiai; visų reikšmingų elementų, kuriais grindžiamas prašymas, apibūdinimai; jeigu taikoma — priežastys, kodėl, kreditoriaus manymu, jis turėtų būti atleistas nuo garantijos pateikimo; įrodymų sąrašas; deklaracija ar kreditorius kitiems teismams arba valdžios institucijoms yra pateikęs prašymą dėl lygiaverčio nacionalinio įsakymo bei deklaraciją, jog prašyme pateikta informacija yra teisinga ir išsami. Svarbu nurodyti, kad kai kreditorius pateikė prašymą dėl blokavimo įsakymo prieš inicijuodamas teismo procesą dėl bylos esmės, jis pateikia tokio inicijavimo įrodymą per 30 dienų nuo tos dienos, kurią jis pateikė tą prašymą arba per 14 dienų nuo įsakymo išdavimo dienos (priklausomai nuo to, kuri data vėlesnė. Prašymas dėl blokavimo įsakymo gali būti pateikiamas jau ir vykstant teismo procesui.²⁹

Pažymėtina, kad yra parengtos oficialios prašymo formos, kurios jau sugeneruoja kaip turi atrodyti prašymas ir kreditoriui belieka užpildyti privalomuosius

²⁶ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

²⁷ *Europinis sąskaitos blokavimo įsakymas išieškant skolas tarp ES šalių* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314907&from=SL>>.

²⁸ Kauno apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. *2018 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė v. R.D. Nr. E2-2120-555/2018*.

²⁹ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

laukelius.³⁰

Be kita ko, prie užpildyto prašymo privalo būti pridėti visi reikšmingi įrodomieji dokumentai. Visi įrodomieji dokumentai gali būti pateikti bet kokiomis ryšio priemonėmis.³¹ Tai yra pagrindiniai aspektai, formaliam prašymo užpildymui. Užpildžius prašymą turi būti įrodytas svarbiausias dalykas dėl teismo įsakymo išdavimo reikalingumo — *reali rizika*, kurią autorė aptars kitoje šio darbo dalyje.

Viena iš sąlygų, kuri yra nurodoma prie pagrindinių sąlygų dėl prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo — pareiškimas ir priežastys, kodėl kreditorius mano, jog skolininkas turi vieną ar daugiau sąskaitų konkrečios valstybės narės banke. Ši sąlyga turi būti įrodinėjama pateikiant objektyvius įrodymus, o ne tam tikrus pamąstymus ar spėliones, kuriems nėra pateikiamos svarios priežastys ir argumentai. Tai įrodo ir 2018 m. rugpjūčio 7 d. Kauno apygardos teismo c.b. Nr. E2-2120-555/2018 priimta nutartis³², kurioje nurodyta, jog prašyme dėl blokavimo įsakymo išdavimo pareiškėja nurodė, kad Registrų centre esančiame gyventojų registre nurodoma, jog skolininkas deklaravo išvykimą į Ispaniją. Taip pat pareiškėja nurodė, jog skolininko žmona socialinėje erdvėje viešai deklaruoja gyvenanti Ispanijos mieste Alikantėje, tačiau antstolės pažymoje pažymėta, jog skolininko sutuoktinė savo gyvenamąją vietą yra deklaravusi Lietuvoje. Skolininko artimieji taip pat patvirtino, kad skolininkė gyvena Ispanijoje. Šie pareiškėjos teiginiai nepatvirtina aplinkybių, jog atsakovas gali turėti vieną ar kelias banko sąskaitas Ispanijoje, todėl buvo laikoma, kad minėta Kauno apygardos teismo nutartimi nustatytas trūkumas, kuriuo pareiškėja įpareigota pagrįsti, kodėl ji mano, kad skolininkas turi vieną ar kelias banko sąskaitas banke tam tikroje valstybėje narėje, nepašalintas. Atitinkamai autorė analizuodama Teismo aiškinimą, kad, kreditorės argumentai, jog socialinėje erdvėje galima susidaryti įspūdį, kad skolininkė gyvena Alikantėje, Ispanijoje ir, kad kažkas žodiškai tai patvirtino, neįrodo, kad skolininkas gali turėti banko sąskaitas Ispanijoje, todėl Teismas nurodė, kad prašymas neatitiko vieno iš reikalavimų, todėl turi likti nenagrinėtas. Darbo autorė pritaria Teismo aiškinimui, kadangi vien teiginiai, kurių negalima pagrįsti objektyviais įrodymais, nesudaro pagrindo konstatuoti fakto, kad tai atitinka vieną iš

³⁰ *Europinis sąskaitos blokavimo įsakymas išieškant skolas tarp ES šalių* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314907&from=SL>>.

³¹ VALENTE MONTEIRO, Leonor. The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014. *EU Law Journal*, 2015, p. 121-130.

³² Kauno apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė v. R.D. Nr. E2-2120-555/2018.

prašymo reikalavimų ir prašymą dėl blokavimo įsakymo tenkinti. Tai pat autorė pažymi, kad toje pačioje byloje Teismas nurodė, jog sprendžiant kreditoriaus prašyme nurodytas priežastis, kreditoriui nepavyko įrodyti aplinkybės dėl realios rizikos, kad be tokios priemonės bus trukdoma arba bus gerokai sunkiau vėliau įvykdyti kreditoriaus reikalavimą skolininko atžvilgiu. Pareiškėja nepateikė jokių įrodymų apie tai, kad skolininkas žino apie iš jo priteistą skolą, be to nėra duomenų apie paties skolininko nesąžiningumą, siekiant išvengti mokėjimo ar, kad pats skolininkas savo aktyviais veiksmais siekia išvengti skolos sumokėjimo, pavyzdžiui, slapstosi ar imasi kitokių aktyvių veiksmų, kuriais siekia paslėpti jam priklausantį turtą.³³ Autorės manymu, pagrįsta daryti išvadą, kad aplinkybė, jog skolininkas deklaravo gyvenamąją vietą Ispanijoje, o Lietuvoje turto ir pajamų neturi, neįrodo, kad jis vengia ar gali vengti vykdyti sprendimą, kadangi tai yra ganėtinai dažna praktika, jog fizinis asmuo deklaravo vietą ir kartu deklaruojuamoje vietoje valdo savo turtą ir pajamas ir valstybėje, kurioje gyveno, nieko nepasiliko. Realią riziką būsimo sprendimo neįvykdymui detaliau autorė aptars sekančiame darbo skyriuje.

Atitinkamai, apibendrinant tai, kas išdėstyta, į Reglamente nurodytus prašymo kaip kreditoriaus gynimo priemonės reikalavimus ir jų aiškinimą reikia žiūrėti ne formaliai, o praktiškai ir su objektyviu/objektyviais, realybe pagrindžiančiu aspektu/aspektais, kuriuos būtų galima įrodyti ir būtų galima laikyti kaip pagrįstą aplinkybę blokavimo įsakymo prašymo tenkinimui.

2.2. Realios rizikos sąlygos įrodinėjimas

Formalus prašymo dėl bankų sąskaitų blokavimo įsakymo užpildymas dar neužtikrina, kad bus patenkintas prašymas ir ši kreditoriaus gynimo priemonė bus pritaikyta. Labai svarbu yra tai, kaip kreditorius įrodo prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo reikalingumą.

Reglamento 7 straipsnis nurodo, kad kreditorius visais atvejais teismui turi pateikti pagrįstus įrodymus, kurie patvirtintų, kad yra reali rizika, jog būtent šios gynimo priemonės skubiai nepritaikius, kreditoriaus reikalavimą skolininko atžvilgiu bus gerokai sunkiau arba iš viso nebeįmanoma vėliau įvykdyti.³⁴ Tai gali būti, pavyzdžiui, kad skolininkas „išvalys“ banko sąskaitas ir visus joje esančius pinigus išsigrynins arba paskirstys kitiems asmenims ar į kitas banko sąskaitas kitose valstybėse ir pan. Autorės manymu, sudėtingiausia įrodyti

³³ Kauno apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė v. R.D. Nr. E2-2120-555/2018.

³⁴ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

realios rizikos sąlygą, kadangi ji labiausiai paremta subjektiškumu. Pavyzdžiui, kreditoriui gali atrodyti, kad egzistuoja reali rizika vien todėl, kad jo reikalavimas yra svarbiausias ir bet kokiais būdais jis nori apsisaugoti nuo bet kokio reikalavimo įvykdymo pasunkėjimo. Priešingai gali atrodyti kitai šaliai ar nesuinteresuotiems asmenims, kad kreditoriaus nurodyta priežastis neįrodo, kad gali kilti reali rizika ir jeigu ši gynimo priemonė nebus pritaikyta, tai kreditoriaus reikalavimą bus gerokai sunkiau įvykdyti.

Pats Reglamentas abstrakčiai nurodo tik realios rizikos sąlygą ir palieka Teismo diskrecijai vertinti ar yra pagrindžiama realios rizikos sąvoka ar nėra. Tokia realios rizikos sąlygos abstrakcija pagal Reglamentą, autorės manymu, tolsta nuo Reglamento tikslo — vieningo bei tinkamo rinkos veikimo, kiek įmanoma suvienodinant blokavimo įsakymo išdavimo procedūrą.

Visgi Reglamento preambulės 14 punkte yra bandoma nurodyti konkrečius punktus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti norint realios rizikos (*periculum in mora*) sąlygą padaryti objektyvesnio taikymo:

1. Skolininko elgesys dėl reikalavimo;
2. Skolininko kredito istorija;
3. Informacija, ar yra daugiau kreditorių;
4. Vien faktas, kad skolininko nemokėjimas ar ginčijamas reikalavimo faktas nėra laikomas pagrįstu įrodymu bankų sąskaitų blokavimo įsakymo išdavimui pagal Reglamentą.³⁵

Kadangi šie punktai yra ne privalomojo, o tik rekomendacinio pobūdžio, atsiradę per tam tikrą praktikos aiškinimą, jų negalima traktuoti kaip įpareigojančių, kuriais būtina remtis. Taigi, realios rizikos sąlygos aiškinimas paliekamas kiekvienos valstybės narės Teismo aiškinimui bei interpretavimui. Būtent Lietuvoje, 2019 m. spalio 10 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje c.b. Nr. e2-970-464/2019 konstatuota, kad vien tai, jos skolininkas nemoka ar užginčija reikalavimą, nėra laikoma pakankamu sprendimo neįvykdymo grėsmės įrodymu. Taip pat nepakankamas pagrindas yra ir tai, kad skolininko finansinės aplinkybės yra nepalankios ar jos blogėja bei, kad skolininkas turi įsiskolinimų, susijusių su pelno mokesčiu ar susijusių su darbo santykiais. Teismas nutartyje pažymi, kad dėl tokio aiškinimo pastaraisiais metais praktika yra pasikeitusi ir tokių aplinkybių, kaip prievolės kreditoriui nevykdymas ar nepalanki skolininko turtinė padėtis nesuabsoliutina ir nepriskiria jų prie savaimė patvirtinančių grėsmę sprendimo įvykdymui. Teismas nurodo,

³⁵ MIRELA ŽUPAN. *Cross-border recovery of maintenance taking account of the new European Account Preservation Order (EAPO)*“ *ERA Forum* [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-015-0397-9>>.

jog apeliantas sprendimo galimos neįvykdymo rizikos nenagrinėjo su galimu nesąžiningumu, pavyzdžiui, siekiu perleisti ar paslėpti turimą turtą, todėl konstatuota, kad nebuvo įrodyta realios rizikos sąlyga ir nėra grėsmės teismo sprendimo įvykdymui.³⁶ Taigi apeliacinės instancijos Teismas pažymėjo, kas buvo aptarta ir rekomendacinio pobūdžio realios rizikos sąlygos pritaikymo punktuose, jog vien faktas, kad skolininkas yra nemokus, neturintis turto, nesudaro pagrindo išduoti blokavimo įsakymo kreditoriui. Akivaizdu, kad iš tokio Teismo aiškinimo kreditorius turi įtikinti Teismą dėl savo prašymo skolininkui pagrįstumo. Todėl įrodymai turi realiai atspindėti riziką, kuri susijusi ir akivaizdžiai įrodo, kad bus kliudoma įvykdyti reikalavimą ar jis bus įvykdomas žymiai sunkiau ir kad primigtinai būtina teisminė apsauga.³⁷

Kitoje, 2018 m. lapkričio 20 d. Vilniaus apygardos teismo nutartyje buvo reikštas turtinis reikalavimas beveik 28 000 Eur sumai. Apeliantė nurodė, kad dėl didelės ieškinio sumos egzistuoja reali grėsmė tinkamam teismo sprendimo įvykdymui, kadangi byloje esantys duomenys neleidžia vertinti atsakovės finansinės padėties kaip stabilios ir pakankamos — mažas įstatinis kapitalas, nedidelis ilgalaikis turtas, dideli įsipareigojimai, nuostolinga veikla. Apeliacinės instancijos teismas pritarė apeliantei ir tenkino atskirąjį skundą nurodydamas, kad teismo sprendimo įvykdymo galimas pasunkėjimas preziumuojamas turtinių ginčų atvejais, kai ginčas tarp šalių kilęs dėl didelės pinigų sumos, tačiau pažymėtina, jog ši prezumpcija nėra absoliuti, nes kiekvienu atveju teismas turi vertinti konkrečias faktines bylos aplinkybes, atsižvelgti į atsakovo finansines galimybes, t. y. ar jam ši ieškinio suma, lyginant ją su nuosavybės teise valdomo turto verte, vykdoma veikla, gaunamu pelnu, įsipareigojimais kreditoriams ir pan., yra didelė. Be to Teismas pats toje pačioje nutartyje pažymėjo, kad aktualioje Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje pasisakoma, jog byloje, kurioje yra pareikšti turtinio pobūdžio reikalavimai, laikinosioms apsaugos priemonėms taikyti reikšminga ne tik ieškinio suma, atsakovo turtinė padėtis, jo turtinės padėties pokyčio perspektyvos, bet ir jo elgesys iki bylos iškėlimo ar jos nagrinėjimo metu, leidžiantis įvertinti atsakovo (ne)sąžiningumą. Laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tuomet, kai, be kita ko, esama duomenų ir apie atsakovo nesąžiningumą, pavyzdžiui, ketinimus paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti.³⁸ Autorės manymu, su tokiu Teismo aiškinimu nebūtų galima sutikti. Kaip pats

³⁶ Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. spalio 10 d. civilinėje byloje UAB „Citadele“ vs. UAB „Aldasta“ Nr. e2-970-464/2019.

³⁷ VALENTE MONTEIRO, Leonor. The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014. *EU Law Journal*, 2015, p. 121-130.

³⁸ Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2019 m. sausio 10 d. civilinėje byloje UAB „Nobiltis“ vs UAB „Irdaiva“, UAB „Eikos statyba“ Nr. E2S-54-794/2019.

Teismas nutartyje pažymėjo, realios rizikos sąlygos vienas iš svarbiausių aspektų yra skolininko elgesys, leidžiantis įvertinti skolininko nesąžiningumą, pavyzdžiui, mėginimas paslėpti, perleisti, įkeisti turtą ar kitaip išvengti pareigos grąžinti kreditoriui tai, kas jam priklauso. Šioje byloje visas aiškinimas buvo formuojamas tik ant didelės reikalavimo sumos ir didelė reikalavimo suma sudarė pagrindą realios rizikos sąlygos atitikimui.

Priešingai buvo aiškinama 2018 m. vasario 8 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje, kurioje Teismas išaiškino, jog vien ieškinio sumos dydis yra tik vienas iš daugelio, tačiau tikrai ne vienintelis ir pagrindinis kriterijus, kuris turėtų būti įvertintas sprendžiant dėl blokavimo įsakymo išdavimo. Atitinkamai, Teismas pabrėžė, kad vien ieškinio sumos dydis nepatvirtina realios rizikos, kad teismo sprendimas gali būti sunkiai neįvykdomas būtent dėl skolininko nesąžiningumo ar su tokiu jo elgesiu susijusių priežasčių.³⁹ Autorės nuomone, išsiskyrus Teismų nuomonei dėl ieškinio sumos dydžio kaip pakankamo realios rizikos sąlygos konstatavimui, pritartina Lietuvos apeliaciniam teismui vien todėl, kad Vilniaus apygardos teismas pažvelgė į didelę ieškinio sumą formaliai, visiškai neanalizuodamas situacijos. Toks Vilniaus apygardos teismo požiūris neleistinas. Vien tai, kad ieškinio suma didelė, neįrodo, kad skolininkas visomis įmanomomis pastangomis nesiekia grąžinti to, kas priklauso kreditoriui ir atvirkščiai, skolininkui, kuriam ir yra pareikšta mažesnė ieškinio suma nebūtų pritaikoma realios rizikos sąlyga vien todėl, kad ieškinio suma nedidelė, tačiau visais įmanomais būdais vengia atiduoti skolininkui tai, kas priklauso, ši realios rizikos sąlyga nepritaikoma, nors grėsmė kur kas didesnė. Tokią autorės nuomonę patvirtina ir 2018 m. spalio 2 d. Panevėžio apygardos teismo nutartis, kurioje Teismas pripažino, kad yra reali rizika, kad kreditorė neatgaus jai priteistos sumos kuo daugiau laiko praeis. Juolab, skolininkė su pareiškėja nesusisiekė, neinformavo apie pasikeitusią finansinę būklę, dėl skolos padengimo ir pan. Pati kreditorė bandė susisiekti su skolininke jos nurodytais kontaktiniais duomenimis, tačiau jokie grįžtamojo ryšio negaudavo, todėl, Teismas nutarė, jog akivaizdu, kad skolininkė elgiasi nesąžiningai ir vengia įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus, todėl yra kilusi reali grėsmė, kad skola nebus padengta, dėl ko yra pagrindas imtis Reglamente numatytų priemonių.⁴⁰ Ši Panevėžio apygardos teismo nutartis patvirtina autorės išsakytą poziciją, kad vertinant realios rizikos sąlygą svarbiausias aspektas yra skolininko elgesys, o ne šabloniškai pritaikomi teiginiai, kaip buvo minėta, dėl didelės ieškinio sumos. Jau ir aukščiau minėtos rekomenduojamosios sąlygos, t. y. tiek skolininko elgesys, tiek skolininko kredito istorija, informacija ar yra

³⁹ Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. vasario 8 d. civilinėje byloje UAB „Odri“ vs. UAB „Premium Cocoa“ Nr. e2-195-943/2018.

⁴⁰ Panevėžio apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. spalio 2 d. civilinėje byloje UAB „Bendras finansavimas“ vs M.K. Nr. e2S-648-212/2018.

daugiau kreditorių, sudaro skolininko elgesio visumą, kuri, kaip jau buvo minėta, yra pagrindinis momentas įrodinėjant realios rizikos sąlygą. Tačiau, nors didelė ieškinio suma ir savaime nėra priskiriama prie rekomenduojamų sąlygų, patvirtinančių realių kreditoriaus reikalavimo neįvykdymo grėsmę ateityje, tačiau šią sąlygą yra galimybė priskirti, kad ji turi reikšmės vertinant pačio skolininko finansines galimybes. Pavyzdžiui, ar konkrečiai skolininkui ieškinio suma yra didelė, palyginus su nuosavybės teise valdomo turto verte, skolininko, kuris būtų juridinis asmuo, įstatiniu kapitalu, ūkine veikla, gaunamu pelnu ir apyvarta ir pan.⁴¹

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, norint kreditoriui efektyviai išnaudoti bankų sąskaitų blokavimą kaip jo gynimo priemonę realios rizikos sąlyga ir jos įrodinėjimas turi būti siejamas su skolininko elgesiu, t. y. subjektiškumo elementas, kuris turi būti vertinamas kiekvienoje konkrečioje situacijoje atskirai. Teorinis tam tikrų sąlygų, susijusių su nustatytomis didelėmis ieškinio sumomis ir pan. pritaikymas realios rizikos sąlygai negali būti traktuojamas kaip tinkamas įrodinėjimas.

2.3. Skolininko, bendrų ir kito asmens vardu atidarytų sąskaitų blokavimas kreditoriaus interesams ginti

Nepaisant to, kad Reglamentas nurodo, jog pagrindinė kreditoriaus gynimo priemonė yra skolininko banko sąskaitos/sąskaitų blokavimas, tačiau net ir tokiam užblokavimui Reglamentas numato tam tikrų išimčių, net jeigu blokavimo įsakymas jau yra išduotas. Reglamento 31 straipsnis nurodo, kad nėra galimybės blokuoti tokios banko sąskaitos, kurioje esamos lėšos yra neblokuotinos pagal vykdymo valstybės narės teisę. Būtent tokia nuostata yra siekiama užtikrinti, kad blokavus skolininko sąskaitą jis neprarastų galimybės patenkinti būtinųjų savo ir šeimos narių poreikių, taip pat vykdyti verslą.⁴² Autorė pažymi, kad Reglamento rengėjai neįtvirtino aiškinamųjų nuostatų, kurios detalizuotų ir nustatytų minimalias neblokuotinas lėšas, kurios būtų skirtos apibūdinti būtinosioms lėšoms savo ir šeimos poreikiams bei verslo vykdymui. Šią nuostatą palikta vertinti kiekvienai valstybės narės teisei atskirai, kas reiškia, kad vėl bus nukrypstama nuo vienodos praktikos formavimo bei skolininko ir kreditoriaus teisių pusiausvyros, kadangi kiekviena valstybė narė minimalias lėšas būtiniesiems poreikiams, verslui vykdyti interpretuos skirtingai. Dėl šios priežasties kiekviena valstybė narė dėl skirtingo šalies

⁴¹ TAURIENĖ, Sigitą. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.

⁴² EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. spalio 5 d.]. Prieiga per internetą: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

pragyvenimo lygio, išsilavinimo ir pan. skirtingai aiškina ir minimaliąją ribą dėl būtinųjų lėšų savo, šeimos poreikiams bei verslui ir tokiais veiksmais tols nuo vienodo praktikos formavimo. Pažymima, kad valstybių narių vykdymo taisyklės labai įvairios, dauguma jų, įskaitant ir Lietuvą, civilinio proceso teisėje apskritai nenumatė minimalios apsaugos taikant laikinas apsaugos priemones juridiniams asmenims.⁴³ Todėl, autorės manymu, būtų naudinga, kad atsirastų tam tikri punktai pagal kuriuos valstybė narė galėtų vertinti minimaliąsias lėšas. Autorės mintims antrina ir teisės literatūroje pateiktas pasiūlymas Reglamente įtvirtinti minimalios neblokuotinų lėšų sumos apskaičiavimo formulę, kurios pagrindas būtų neutrali referencinė vertė ir kuri būtų sukurta atsižvelgiant į skirtingą pragyvenimo lygį valstybėse narėse. Pagal šią formulę išduodant blokavimo įsakymą minimali neblokuotinų lėšų suma turėtų būti apskaičiuojama kaip tam tikras vidutinės mėnesinės algos, mokamos valstybėje narėje, kurioje skolininkas gyvena, procentas.⁴⁴ Dėl tokio aiškinimo ir interpretavimo manytina, kad į tai buvo atsižvelgta ir Reglamento 31 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad teismas, neblokuotų tas banko sąskaitose esančias lėšų sumas, kurios skirtos darbuotojų darbo užmokesčiui, mokestinėms prievolėms vykdyti ir leisti tinkamai plėtoti verslą, kai tos lėšos reikalingos mokumui palaikyti dėl būtinųjų poreikių tenkinimo ir pamatinių teisių užtikrinimo.

Taip pat, Reglamento 30 straipsnyje nurodyta, kad yra galimybė blokuoti ne tik skolininko, bet ir bendrų ir kito asmens vardu sąskaitas, kurios, banko duomenimis, priklauso ne tik skolininkui, arba sąskaitose, kurias turi trečiasis asmuo skolininko naudai, arba sąskaitose, kurias trečiojo asmens vardu turi skolininkas, turimos lėšos gali būti blokuojamos pagal šį reglamentą tik tokia apimtimi, kokia jas galima blokuoti pagal vykdymo valstybės narės teisę. Tačiau, autorės nuomone, ši Reglamente įtvirtinta nuostata dėl skolininko, bendrų ir kito asmens vardu atidarytų sąskaitų blokavimo, ypač kito asmens vardu atidarytų sąskaitų blokavimo, turi būti taikoma labai atsargiai. Atsargumas būtinas dėl to, kad nebūtų pažeidžiamos kitų asmenų teisės. Tokiu atveju turi būti surinkta kuo daugiau pagrįstų įrodymų ir informacijos, kad tikrai kito asmens vardu yra atidarytos sąskaitos yra būtent dėl skolininko ir jo interesų. Turi būti realūs faktai, pagrindai, kad būtų tenkinamas toks prašymas. Priešingu atveju toks prašymas gali būti ne tik, kad nepatenkintas, tačiau sukelti dar daugiau teisinių problemų ir ginčo dėl, sakykime, kito asmens nepagrįsto apkaltinimo. Pavyzdžiui, kreditorius, tiesiog matydamas, kad iš kito asmens vardu sąskaitos buvo atsiskaitoma skolininko labui negali prašyti, kad tokia

⁴³ TAURIENĖ, Sigita. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.

⁴⁴ WOLBER, J. Schuldnerschutz im Europäischen Zwangsvollstreckungsrecht. Veröffentlichungen zum Verfahrensrecht 116. Tübingen: 2015. P. 280.

sąskaita būtų blokuojama. Kreditorius turi pagrįsti objektyviais įrodymais, o ne tik kvestionuoti faktą, kad iš tiesų, nors sąskaita yra kito asmens vardu, tačiau faktiškai ji yra tokia sukurta dėl skolininko ir realiai skolininkas tik ja ir naudojasi, prisidengdamas kito asmens vardu.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nors skolininkas turi teisę prašyti, kad skolininko banko sąskaita būtų blokuojama, kad būtų įgyvendinta jo kaip kreditoriaus gynimo priemonė, tačiau būtinosios minimalios lėšos asmeniniams, šeimos poreikiams tenkinti bei verslui vystyti yra išimtis, kada skolininko banko sąskaita ar tam tikra jos dalis visgi negali būti blokuojama. Be to, pažymima, kad nors kreditorius turi teisę prašyti blokuoti ir kito asmens vardu atidarytas banko sąskaitas, kurios, tikėtina, realiai naudojamos skolininko interesams patenkinti, tačiau tai turi būti įrodyta pagrįstais įrodymais, kad nebūtų pažeidžiamos kitų asmenų teisės.

3. BANKŲ SĄSKAITŲ BLOKAVIMO KAIP KREDITORIAUS GYNIMO PRIEMONĖS TAM TIKRI PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Šiame darbe aptarus bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonę teoriniu aspektu prieš Reglamentą ir po Reglamento įsigaliojimo, kreditoriui reikalingą procedūrinį aspektą dėl Reglamente nurodytų procedūrų kaip gynimo priemonės bei skolininko teisių nepažeidimo dėl Reglamente įtvirtintos kreditorių gynimo priemonės, t. y. blokavimo įsakymo išdavimo, tikslinga yra aptarti ir tam tikrus Reglamento aspektus, kurie, tikėtina, nors ir yra nurodyti ir pačiame Reglamente atrodo kaip *status quo*, tačiau praktiniame pritaikyme išryškėja per kitokią prizmę ir praktinio pritaikymo atžvilgiu kyla tam tikros kliūtys. Konkrečiai yra kalbama ir šio skyriaus poskyriuose bus aptariami Reglamente įtvirtinti arbitražo, žyminio mokesčio bei pranešimo tam tikri probleminiai aspektai, kurie slypi po Reglamente, iš pirmo žvilgsnio, įtvirtintomis griežtomis ir vienareikšmiškomis nuostatomis.

3.1. Reglamento netaikymas arbitraže

Reglamento 2 straipsnyje, kuriame aptariama bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditoriaus gynimo priemonė taikymo sritis ir jo 2 dalies e punktas aiškiai, nedviprasmiškai nurodo, kad šis Reglamentas nėra taikomas arbitražui.⁴⁵ Kokios mintys kyla Reglamente pamačius tokią konkrečią nuostatą, kurioje keliais žodžiais tiesiog nurodoma, kad ši kreditoriaus gynimo priemonė nėra taikoma arbitražui? Tai, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad kreditoriaus gynimo priemonė su tokia nuostata susiaurinama ir, jeigu kreditorius ir skolininkas, pavyzdžiui, sutartyje susitarė dėl arbitražinės išlygos, kreditorius praranda šią Reglamente įtvirtintą gynimo priemonę. Tačiau, ar iš tiesų visais atvejais Reglamentas nėra taikomas ir verta netaikyti Reglamento, kai šalys susitarė dėl arbitražinės išlygos?

Europos Komisijos Reglamento pasiūlymo KOM (2011) 445 aiškinamojo memorandumo (toliau — Pasiūlymas) 3.1.1. dalyje nurodoma, kad tokiu atveju, kai arbitražo šalys visgi galėtų pasinaudoti europine procedūra, įtraukus arbitražą į taikymo sritį kiltų sudėtingų klausimų, kurie iki šiol nebuvo sprendžiami ES teisės aktais, pvz., kokiomis aplinkybėmis arbitražo sprendimai gali būti prilyginami teismo sprendimams,

⁴⁵ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

todėl pasiūlymu visgi buvo manyta, kad tokie klausimai pirmą kartą neturėtų būti sprendžiami šiuo dokumentu.⁴⁶ Autorė pažymi, kad Pasiūlyme nurodytas netaikymo aspektas dėl blokavimo įsakymo Reglamente, kai šalys yra arbitraže, tikėtina, kad tik patvirtina, jog įstatymų leidėjas neketino suteikti arbitražo šalims galimybės pasinaudoti Reglamente aptariama europine procedūra bei kreditoriui suteikti blokavimo įsakymo kaip gynimo priemonės, nors tokios galimybės suteikimas galėtų būti vertinamas kaip tikslingas bei reikalingas. Autorės nuomone, tokios galimybės suteikimas, tikėtina, būtų vertinamas kaip tikslingas ir reikalingas, kadangi toks vienareikšmiškas apribojimas eliminuoja kreditoriui pasinaudoti blokavimo įsakymu kaip gynimo priemone, nenumatant jokių išimčių. Pavyzdžiui, kreditoriui ir skolininkui nepavyksta prieiti susitarimo arbitraže, ar, pavyzdžiui, kreditorius kreipėsi į arbitražą, o skolininkas vengia įsitraukti į procesą ir t.t. ir kreditoriui, ne nuo jo priklausančių aplinkybių, panaikinama galimybė pagal Reglamentą kreiptis dėl blokavimo įsakymo išdavimo.

Aiškindamas analogišką nuostatą, kuri buvo įtvirtinta Briuselio konvencijoje dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo dėl netaikymo, kai ginčas yra arbitraže, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas jau net 1998 m. lapkričio 17 d. sprendime *Van Uden Maritime BV*, veikiantis *Van Uden Africa Line* vardu, prieš *Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line* ir kt. byloje Nr. C-391/95 pažymėjo, kad, jeigu prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones objektas yra susijęs su klausimu, patenkančiu į materialinę konvencijos taikymo sritį, konvencija taikoma ir ši klausimą galima pagrįsti sprendžiančio teisėjo kompetencija ir tuo atveju, jeigu ginčas iš esmės buvo pradėtas ar gali būti pradėtas ir netgi jeigu šis procesas turėjo vykti arbitraže. Taigi, vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimais, tam tikrais atvejais, laikantis Reglamente Briuselis Ia ir šio teismo praktikoje suformuluotų sąlygų, asmuo turi teisę prašyti vienos valstybės narės teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nors ginčas iš esmės nagrinėjamas arbitraže.⁴⁷ Atitinkamai, autorė pritartų būtent „senajam“ reguliavimui, kuriame visgi pasisakyta, kad kreditorius turi teisę prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones (įskaitant išduoti blokavimo įsakymą), kai ginčas nagrinėjamas arbitraže vien dėl to, kad nebūtų suvaržoma kreditoriaus teisė pasinaudoti gynimo priemone

⁴⁶ EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.

⁴⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1999 m. lapkričio 17 d. sprendimas *Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another Case C-391/95* [interaktyvus; žiūrėta 2019 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=848A7746C2DFB7FB33573604C0930FCF?text=&docid=44211&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2206987>>.

bei kad būtų garantuojama, jog bus įgyvendinamas jo reikalavimas.

Reglamento 46 straipsnio 1 dalis nurodo, kad visi procesiniai klausimai, kurie yra neaperti Reglamente, reglamentuoja valstybės narės, kurioje yra vykdoma procedūra, teisė.⁴⁸ Atitinkamai, būtent žvelgiant į Lietuvą, dėl arbitražo klausimo yra aktualus Komercinio arbitražo įstatymo 27 straipsnis ir 1 jo dalis, kuriame nepaneigiant kreditoriaus galimybės prašyti teismą pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones (blokavimo įsakymo išdavimą), nors byla iš esmės yra nagrinėjama arbitraže, būtent tokio pobūdžio galimybės prašyti išduoti ir blokavimo įsakymą nėra numatyta ir nacionalinėje teisėje.⁴⁹ Be to, verta pažymėti, jog to paties įstatymo 9 straipsnyje yra įtvirtinta teismo pagalba, kurio, vienas iš pavyzdžių, nukreipia į šio įstatymo 25 straipsnį, kuriame pasakyta, kad jeigu nėra vykdoma arbitražo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, įskaitant ir darbe aptariama bankų sąskaitų blokavimą, šalies prašymu teismas išduoda vykdomąjį raštą. Atitinkamai, autorė šiuo pavyzdžiu norėjo pažymėti, kad net komercinio arbitražo įstatymas numato, kad nors ginčas yra arbitraže ir nors ir Reglamentas yra netaikomas arbitražui, tačiau įterpus šiame įstatyme numatytą teismo pagalbą ir ja pasinaudojus iš dalies autorės aptariamai gynimo priemonei Reglamento taikymas atsiranda.

Tačiau, Lietuvos teismų praktikoje, įvertinus nacionalinį teisinį reglamentavimą, pažymėta, jog Lietuvos įstatymo leidėjas nenumatė galimybės taikyti europinio sąskaitos blokavimo įsakymo instituto arbitražinėse bylose ir teisėjų kolegija nenustatė jokių aplinkybių, dėl kurių būtų pagrindas vertinti, kad šiuo aspektu nacionalinis teisinis reglamentavimas neatitiktų Reglamento nuostatų. Civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31 straipsnis numato, jog europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūrai taikomos Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nustatytos taisyklės tiek, kiek Reglamentas ir šis įstatymas nenustato kitaip. To paties įstatymo 31 straipsnio nuostatos kaip bendrąją teisingumo taisyklę (tam tikrais atvejais taikytinos išimty) nustato, jog prašymas dėl europinio sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimo paduodamas pirmosios instancijos teismui, kuriam teisinga byla dėl ginčo esmės. Taigi nacionalinis reglamentavimas taip pat nenumato galimybės prašyti blokavimo įsakymą išduoti tuo atveju, jeigu byla dėl ginčo esmės jam nėra teisinga. Todėl teisėjų kolegija sprendžia, jog tokiu kaip nagrinėjamas atveju, t. y. kuomet ginčas dėl bylos esmės nagrinėjamas ne teisme, bet arbitraže, Reglamento nuostatos netaikytinos, ir apeliante kreipėsi į teismą, neturintį

⁴⁸ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 39-961.

jurisdikcijos nagrinėti tokio pobūdžio prašymą.⁵⁰

Tuo tarpu Lenkijoje, tokio pobūdžio klausimas išsprendžiamas remiantis Lenkijos civilinio proceso kodekso 1154 straipsniu. Šis straipsnis leidžia valstybės teismams nagrinėti ieškinius, pareikštus arbitražo teisme ir tai daryti remiantis 1166 straipsnio 1 dalimi. Taigi pagal Lenkijos įstatymus akivaizdu, kad Lenkijos teismas turi jurisdikciją priimti ieškinį, dėl kurio jis galbūt negali priimti sprendimo. Šiomis aplinkybėmis faktas, kad pagal Civilinio proceso kodekso 1144 straipsnio 3 dalies 1 punktą, bet kokiems klausimams, kuriems netaikomi jo nuostatai dėl procedūrų, kurių tikslas yra blokavimo įsakymas, *mutatis mutandis* taikomos ieškinio reikalavimo užtikrinimo nuostatos.⁵¹ Be to, Civilinio proceso kodekso 1166 straipsnio 1 ir 2 dalyse aiškiai nustatyta, kad arbitražinis susitarimas nepažeidžia galimybės, kad ieškinius užtikrintų valstybės teismas, net jei ginčas buvo iškeltas arbitražo teisme.⁵² Taigi vien tai, kad šalys sudarė arbitražo susitarimą, nedraudžia Lenkijos teismui, jei tai turėtų būti kompetentingas teismas pagal Civilinio proceso kodekso 1144 straipsnio 4 dalies 1 skirsnį, bylą nagrinėti iš esmės. Atitinkamai pažymima, jog vien tai, kad buvo pradėta arbitražo procedūra, neturėtų būti laikoma kliūtimi išduoti blokavimo įsakymą. Tokia kliūtis gali atsirasti, jei ieškinys atmetamas ir arbitražo teismo sprendimas pripažįstamas arba jei atsisakoma pripažinti teismo sprendimą, kuris gali įvykti tik per ilgesnį laiką, o ne pačioje proceso pradžioje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, apygardos teismo argumentas, kad arešto orderis negali būti išduotas dėl arbitražo pašalinimo iš Reglamento, atrodo labai netikslus.⁵³

Autorė pritaria, kad Reglamentas nepašalina galimybės valstybės narės teismui nagrinėti blokavimo išdavimo įsakymo klausimą teisme iš esmės pagal valstybės narės teisę, nes Reglamente nurodoma tik, kad Reglamentas netaikomas arbitražui. Taigi nors šalys ir susitarė dėl arbitražinės išlygos, autorės nuomone, tai nepanaikina teisės kreditoriui kreiptis į teismą dėl blokavimo įsakymo išdavimo. Taip pat autorė visiškai sutinka, jog, jeigu teisme būtų atmestas prašymas dėl blokavimo įsakymo išdavimo arba arbitraže jau buvo priimtas sprendimas dėl skolininko arba buvo visiškai atmestas toks sprendimas arbitraže, tik tokiu atveju galime laikyti kliūtimi išduoti blokavimo įsakymą. Visais kitais

⁵⁰ Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. lapkričio 28 d. civilinėje byloje *Arvi fertis vs Belor*. Nr. e2S-1387-178/2017.

⁵¹ KODEKS POSTEPOWANIA CYWILNEGO [interaktyvus]. 1964. [žiūrėta 2019 spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D196404296Lj.pdf>>.

⁵² Lenkijos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. balandžio 8 d. sprendimas V CSK 405/08 [interaktyvus; žiūrėta 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://mojepanstwo.pl/dane/sn_orzeczenia/22174,v-csk-405-08>.

⁵³ PABOZNIAK G.; SIKORA P. The Admissibility of a European Account Preservations Order in the Event of an Arbitration Clause. Iš *Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration*. The Netherlands: Belohlavek Alexander J.; Rozehnalova N., 2018, p. 222-231.

atvejais, kol dar nėra prasidėjusi procedūra arba procedūra yra procese ir nėra priimti jokie sprendimai, prašymas dėl blokavimo įsakymo gali būti svarstomas, net jeigu yra išlyga dėl arbitražo taikymo tarp šalių.

Be to, Reglamento preambulės 11 punkte yra nurodomas⁵⁴ tam tikras prieštaravimas Reglamento netaikymo arbitražo atžvilgiu, kadangi kreditorius, kuris nori užtikrinti vėlesnio teismo sprendimo vykdymą turi galėti pasinaudoti blokavimo įsakymo procedūra prieš inicijuodamas teismo procesą dėl bylos esmės ir bet kuriuo tokio proceso etapu. Ši preambulės dalis atskirai neišskiria arbitražo ir kreditoriui visais atvejais suteikia galimybę ginti savo pažeistą teisę pasinaudojant blokavimo įsakymo procedūra, net jeigu ir atsiranda arbitražas ir pan. Atitinkamai autorė pritaria, jog nors Reglamento 2 straipsnyje nurodyta, kad Reglamentas netaikomas arbitražui, tačiau Reglamento preambulės 11 punkte nurodyta sąlyga dėl galimybės kreditoriui visais atvejais pasinaudoti blokavimo įsakymo procedūra, nenurodant išimčių, visais atvejais įtvirtina kreditoriui ginti savo reikalavimą, visų pirma, pasitelkiant blokavimo įsakymo procedūrą.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nors Reglamento 2 straipsnis nurodo, kad jis nėra taikomas arbitražui, tačiau iš formuojamos praktikos bei Reglamento preambulės matyti, kad blokavimo įsakymo procedūra turi būti suteikiama, nes tokia sąlyga nepanaikina kreditoriui galimybės nagrinėti prašymą dėl blokavimo įsakymo teisme nors ir buvo susitarta dėl arbitražo bei tokiu atveju, jeigu viskas dar vis vyksta procese ir nėra priimti jokie arbitražo sprendimai. Kreditoriui neturi būti ribojama galimybė, net ir numaćius arbitražą, turėti teisę kreiptis dėl blokavimo įsakymo išdavimo, kadangi tokiu būdu jis turėtų didesnę reikalavimo užtikrinimo garantą dėl jo teisių pažeidimo gynimo.

3.2. Skirtingas žyminio mokesčio dydis dėl blokavimo įsakymo išdavimo valstybėse narėse

Dažniausiai kiekvienas ginčas prasideda tam tikra mokestine prievole ieškovui, pareiškėjui ir pan., t. y. žyminio mokesčio sumokėjimu. Ne išimtis ir šiame Reglamente įtvirtinto prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo pateikimas teismui. Reglamentas numato, kad žyminis mokestis šiame procese būtent dėl blokavimo įsakymo išdavimo arba teisių gynimo priemonės taikymo įsakymo atžvilgiu turi būti ne didesnis negu mokestis už lygiaverčio nacionalinio įsakymo išdavimą arba tokių teisių gynimo priemonės taikymą

⁵⁴ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

tokio nacionalinio įsakymo atžvilgiu.⁵⁵ Taigi, Reglamentas žyminio mokesčio dydžio klausimą paliko spręsti nacionalinių valstybių narių teismams. Tame pačiame Reglamente, konkrečiai jo 50 straipsnio 1 dalies n dalyje, nurodyta, kad valstybės narės iki 2016 m. liepos 18 d. Komisijai turėjo pranešti žyminio mokesčio dydį. Autorės manymu, tikėtina, tokie veiksmai buvo reikalingi, kad Komisija turėtų informaciją dėl žyminio mokesčio dydžio ir valstybė narė nepiktnaudžiautų žyminio mokesčio dydžiu. Tačiau, autorės manymu, šios informacijos Komisijai tikrai nereikėjo dėl to, kad bent šiek tiek suvienodintų žyminio mokesčio dydį ir išlaikytų glaudžią pusiausvyrą, o ne didžiulį atotrūkį tarp valstybių narių žyminių mokesčių dydžių.

Pavyzdžiui, Lietuvos atveju, CPK 80 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad už prašymus dėl laikinųjų apsaugos priemonių (įskaitant, bet neapsiribojant ir prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo) yra mokamas penkiasdešimt eurų žyminis mokestis. Tuo tarpu Kroatijos teisėje nurodoma, kad žyminio mokesčio dydis dėl prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo yra nustatomas nuo ieškinio vertės — nuo 0 iki 3 000 ieškinio sumos mokamas 100 HRK mokestis (1 HRK 0,13 Eur), nuo 3 000 iki 6 000 HRK ieškinio sumos mokamas 200 HRK žyminis mokestis, nuo 6 000 iki 9 000 HRK mokamas 300 HRK mokestis, nuo 9 000 iki 12 000 HRK mokamas 400 žyminis mokestis ir nuo 12 000 iki 15 000 HRK mokamas 500 HRK žyminis mokestis. Nuo didesnės kaip 15 000 HRK sumos mokamas 500 HRK mokestis ir 1 proc. Nuo sumos, viršijančios 15 000 HRK, daugiausia iki 5 000 HRK.⁵⁶

Tuo tarpu Italijoje teismo mokesčiai už sąskaitos blokavimo įsakymo išdavimą priklauso taip pat nuo ieškinio vertės ir nuo to, kurios instancijos teismas nagrinėja bylą dėl prašymo išduoti blokavimo įsakymą žyminio mokesčio dydis pirmosios instancijos teismuose yra nuo 21,50 Eur iki 843 Eur, apeliacinės instancijos teismuose žyminio mokesčio dydis yra nuo 32,25 Eur iki 1 264,50 Eur, kasacinėje instancijoje nuo 43 Eur iki 1686 Eur. Jeigu ieškinio suma nenustatyta — 259 Eur pirmosios instancijos teismui, apeliacinei instancijai 388,50 Eur, kasacine tvarka — 518 Eur. Jeigu įsakymą prašoma išduoti prieš pradėdant bylos nagrinėjimą iš esmės, be pirmiau minėtų išlaidų reikia iš anksto sumokėti 27 Eur fiksuoto dydžio mokestį už pranešimo išlaidas, kuris mokamas už kiekvieną procedūrą. Jei sąskaitos blokavimo įsakymas apskundžiamas, visais atvejais mokamas 147 Eur mokestis.⁵⁷

⁵⁵ EUROPOS SĄJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

⁵⁶ Valiutų skaičiuoklė [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://lt.coinmill.com/EUR_HRK.html#HRK=1>.

⁵⁷ *Europinis blokavimo įsakymas — Italija* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą:

Autorės manymu akivaizdu, kad žyminio mokesčio dydis sulyginus trijų valstybių narių dydžius skiriasi ir net kai kuriais punktais ženkliai. Toks ženklus ir akivaizdus skirtumas dėl žyminio mokesčio dydžio klausimo, tikėtina, kaip jau buvo nurodoma ankstesnėse šio magistro darbo dalyse, nepadeda įgyvendinti vieno iš pagrindinio Reglamento tikslo — vienodinimo. Vienodinimo klausimo neišsprendimas ties žyminio mokesčio dydžio klausimo, autorės nuomone, neigiamai atsiliepia kreditoriams pasitelkiant šią gynimo priemonę. Hipotetinė situacija. Kreditorius, kreipiasi į Lietuvoje esantį teismą su prašymu dėl blokavimo įsakymo išdavimo, skolininkas kreditoriui skolingas 20 000 Eur. Lietuvoje kreditorius susimoka 50 Eur žyminį mokestį. Tuo tarpu tas pats lietuvis ar, sakykime kroatas, būdamas Kroatijoje ir norėdamas pateikti Kroatijoje teismui prašymą dėl blokavimo įsakymo išdavimo dėl 20 000 Eur skolos turės sumokėti apie 672 Eur žyminio mokesčio dydžio. Ką turime šioje hipotetinėje situacijoje? Turime tam tikrą nelygybės ir kreditoriaus apsunkinimą dėl kreditoriui šios gynimo priemonės taikymo, kadangi, šioje hipotetinėje situacijoje, kreditoriui, esančiam Kroatijoje ir besikreipiančiam į Kroatijos teismą dėl blokavimo įsakymo išdavimo kaip jo gynimo priemonės dėl skolos jis privalės susimokėti daugiau kaip 10 kartų didesnę žyminį mokestį vien todėl, kad Kroatija kaip valstybė narė nusistatė tokio dydžio žyminio mokesčio, o Europos Komisija nesureguliuo visoms valstybėms narėms vieno žyminio mokesčio dydžio. Tokioje situacijoje, autorės nuomone, kreditorius Kroatijoje atsiranda žymiai prastesnėje situacijoje negu kreditorius Lietuvoje, kas, tikėtina, Kroatijos kreditorių gali atbaidyti pasinaudoti šia gynimo priemone dėl tokio ženkliai didesnio žyminio mokesčio. Tokiu būdu kreditoriai, vadovaudamiesi Reglamentu, kuris valstybėms narėms įtvirtinta vienodą procedūrą dėl blokavimo įsakymo išdavimo kaip kreditorių gynimo priemonę, atsiduria skirtingose padėtyse ir atsiranda tam tikras nelygybės aspektas, skirtingais ištekliais pasinaudoti šia gynimo priemone.

Nei Reglamento preambulėje, nei pačiuose Reglamento straipsniuose nėra įtvirtintas joks paaiškinimas dėl žyminio mokesčio dydžio nesuvienodinimo valstybėms narėms, kuriose taikomas šis Reglamentas. Autorės nuomone, toks žyminio mokesčio skirtumas ir didžiulis skirtumas tarp valstybių narių yra ydinga praktika ir, siekiant padėti kreditoriui efektyviai pasinaudoti šia gynimo priemone, tikėtina, turėtų būti priimtas ir visuotinai nustatytinas vienodas žyminio mokesčio dydis, kad kreditorius, nepaisant į kurį valstybių narių teismą kreiptųsi, gautų ir jam būtų suteikiamos tokios pačios sąlygos kaip bet kokios valstybės narės teismuose dėl Reglamento taikymo vientisumo bei lygių galimybių ir vienodos kreditorių padėties bei mažiau apsunkintos piniginės prievolės dėl kaip kreditoriaus pažeistų teisių gynimo. Šiuo atveju, manytina, kad Europos Komisija tiesiog

paliko lengvesnį, mažiau diskusijų reikalaujantį variantą bei, tikėtina, norėdama „nusileisti“ valstybėms narėms ir parodyti, kad ir valstybės narės savo prerogatyvoje net ir po Reglamento įsigaliojimo dar turi kažko galios spręsti tam tikrus klausimus, žyminio mokesčio dydžius paliko spręsti valstybėms narėms.

Pažymėtina, kad jeigu visgi Reglamentas numato supaprastintą ir vienodą valstybėms narėms blokavimo įsakymo kaip kreditorių gynimo priemonę, tai, atitinkamai, turėtų būti supaprastintas bei suvienodintas Reglamentu žyminio mokesčio dydžio klausimas. Šiai dienai kreditoriui reikia gilintis į valstybės narės, į kurią kreipėsi dėl blokavimo įsakymo, teisės aktus, kuriuose turi ne tik išsiaiškinti kur yra numatytas žyminis mokestis, bet dažnai atvejais ir konkrečioje situacijoje apsiskaičiuoti jam aktualų žyminio mokesčio dydį, nes kitose valstybėse narėse nuo instancijų, sumų, nurodomas skirtingas žyminio mokesčio dydis. Autorės nuomone, tokiu būdu kreditoriui įsigilinimas į valstybės narės atskirus atitinkamų valstybių narių teisės aktus tik dar labiau sukelia kliūčių kreditoriui pasinaudoti Reglamentu suteikta gynimo priemone.

Atitinkamai, apibendrinant tai, kas išdėstyta, Reglamente įtvirtinta nuostata, jog žyminio mokesčio dydžio nustatymas paliekamas valstybių narių teisei sukelia tam tikrą nelygybę kreditorių atžvilgiu dėl ženkliai skirtingų žyminio mokesčių dydžių skirtingose valstybėse narėse ir pinigine prievole dažniausiai apsunkina tam tikrų valstybių narių kreditorius dėl ženkliai didesnių žyminio mokesčių dydžių. Todėl, tikėtina, kad Reglamente įtvirtintas vienodas žyminio mokesčio dydis visoms Reglamento valstybėms narėms atneštų visiems kreditoriams lygias ir vienodas galimybes kreditoriams lygiavertiškai kovoti dėl savo pažeistų teisių gynimo blokavimo įsakymo kontekste.

3.3. Pranešimo dėl blokavimo įsakymo išdavimo įteikimas skolininkui

Kaip jau buvo minėta anksčiau šiame magistro darbe, Reglamento 8 straipsnyje nurodyta, kas turi būti prašyme dėl blokavimo įsakymo išdavimo, kurį teismui užpildytą pateikia kreditorius. Vienas iš privalomųjų prašyme nurodyti punktų yra informacija apie skolininką, t. y. vardas, pavardė arba pavadinimas ir kontaktiniai duomenys, ir, jeigu yra taikoma, skolininko atstovo vardas, pavardė arba pavadinimas ir kontaktiniai duomenys. To paties Reglamento 29 straipsnyje įtvirtintas dokumentų įteikimas skolininkui tokia procedūra:

1. Jei skolininko vieta yra kilmės valstybėje narėje — dokumentai įteikiami pagal tos valstybės narės teisę. Įsakymą išdavęs teismas arba kreditorius, priklausomai nuo to, kam tenka pareiga inicijuoti įteikimą kilmės valstybėje

narėje, įteikimą inicijuoja ne vėliau kaip iki trečios darbo dienos, einančios po dienos, kurią gauta deklaracija pagal 25 straipsnį, kurioje nurodyta, kad sumos buvo užblokuotos, pabaigos.

2. Jeigu skolininko gyvenamoji vieta (buveinė) yra kitoje valstybėje narėje nei kilmės valstybė narė — įsakymą išdavęs teismas arba kreditorius, priklausomai nuo to, kam tenka pareiga inicijuoti įteikimą kilmės valstybėje narėje, ne vėliau kaip iki trečios darbo dienos, einančios po dienos, kurią gauta deklaracija pagal 25 straipsnį, kurioje nurodyta, kad sumos buvo užblokuotos, pabaigos pagal 29 straipsnį perduoda šio straipsnio 1 dalyje nurodytus dokumentus valstybės narės, kurioje yra skolininko gyvenamoji vieta (buveinė), kompetentingai valdžios institucijai. Kompetentinga valdžios institucija praneša įsakymą išdavusiam teismui arba kreditoriui, priklausomai nuo to, kas perdavė įteikti skirtus dokumentus, apie dokumentų įteikimo skolininkui rezultatą.

3. Jei skolininko gyvenamoji vieta (buveinė) yra trečiojoje valstybėje — dokumentai įteikiami pagal kilmės valstybėje narėje taikytinas tarptautinio įteikimo taisykles.

Taigi, deklaracijos įteikimo dėl blokavimo įsakymo išdavimo taisyklės lieka nacionalinių procesinių režimų klausimu, t. y. deklaracija skolininkui yra įteikiama teismo arba kreditoriaus, atsižvelgiant į nacionalinę valstybės narės teisę. Tuo tarpu trečiosios šalies teisės atveju taip pat viskas priklauso nuo būtent tos trečiosios šalies teisės nacionalinių taisyklių dėl deklaracijos įteikimo klausimo.⁵⁸

Pažymėtina, kad prireikus prie pranešimo dėl blokavimo įsakymo išdavimo skolininkui turi būti pridedamas vertimas į vykdymo valstybės narės oficialią kalbą arba, jeigu toje valstybėje narėje yra kelios oficialios kalbos, į vietos, kurioje įsakymas turi būti įgyvendinamas, oficialią kalbą arba vieną iš oficialių kalbų arba kita kalba, kurią jis supranta, pridedamas šių dokumentų vertimas arba transliteracija į vieną iš šių kalbų (Reglamento 49 straipsnis).⁵⁹ Atitinkamai, autorė pažymi, kad šios įteikimo taisyklės dėl vertimo nėra status quo ir nėra išrikiuotos pagal eiliškumą vykdymo prasme ir turi būti parenkamos konkrečiai pagal situaciją, kuri yra labiausiai tinkama bei efektyviausia, atitinkamai, atsižvelgiant į bendruosius protingumo, teisingumo, sąžiningumo principus. 2019 m. spalio 3 d. Klaipėdos apygardos teismo nutartyje Teismas pažymėjo, kad

⁵⁸ MIRELA ŽUPAN. *Cross-border recovery of maintenance taking account of the new European Account Preservation Order (EAPO)*“ *ERA Forum* [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-015-0397-9>>.

⁵⁹ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

pirmosios instancijos teismas neteisingai aiškino Reglamentą ir nepagrįstai įpareigojo pareiškėją dokumentus įteikti vokiečių kalba. Kadangi Reglamentas turi opcijas dėl dokumentų įteikimo, t. y. dokumentų įteikimas tos valstybės, kurioje yra skolininko gyvenamoji vieta kalba arba viena iš oficialių kalbų arba bet kokia kita skolininkui suprantama kalba, kreditoriaus dokumentų įteikimas skolininkui lietuvių kalba nepažeidžia skolininko interesų, kadangi skolininkas yra lietuvis, ilgą laiką gyvenęs bei dirbęs Lietuvoje. Atitinkamai, skolininkas yra lietuvis, supranta lietuvių kalbą, iš Lietuvos teismų informacinės sistemos „Liteko“ duomenų nustatyta, jog nagrinėjant civilinę bylą Nr. 2-48-666/2010, kurios teismo sprendimo pagrindu pradėtas išieškojimas, vertėjo paslaugomis nebuvo naudotasi. Taigi, vadovaujantis Reglamento 49 straipsnio pirmos dalies nuostatomis, dokumentų vertimai į vokiečių kalbą nėra būtini, nes skolininkas supranta lietuvių kalbą. Esant nurodytam teisiniam reglamentavimui bei faktinėms aplinkybėms, nepagrįstai pirmosios instancijos teismas nustatė terminą prašymo trūkumui pašalinti – pateikti prašymo ir priedų vertimus į vokiečių kalbą.⁶⁰ Atitinkamai, vertinant kiekvieną situaciją reikia žiūrėti į aplinkybių visetą ir įvertinti situaciją kiek įmanoma ekonomiškiau bei plačiąja prasme, nežvelgiant tik formaliai ir nevertinant kitų reikšmingų aplinkybių, kaip šioje situacijoje, jog nors skolininkas ir buvo Vokietijoje ir yra galimybė versti dokumentus į vokiečių kalbą, išleisti papildomus pinigus ir patirti išlaidas dėl vertimo paslaugų, visiškai neatitinkant bendrojo ekonomiškumo principo. Reikia pažiūrėti plečiamai ir aplinkybė, jog skolininkas yra ilgai dirbęs ir gyvenęs Lietuvoje, suponuoja išvadą, kad dokumentų įteikimas lietuvių bus labiau logiškas, operatyvesnis bei ekonomiškesnis sprendimas. Be to, autorė pažymi, jog vertimo klausimas dėl pranešimo įteikimo momento yra svarbus, nes tik tokiu būdu bus visiškai įgyvendintas prašymas dėl blokavimo įsakymo klausimas procesine prasme. Tačiau į vertimo klausimą turi būti pažvelgiama kaip įmanoma praktiškiau ir lengviau įgyvendinant šį skolininko dokumentų supratimo klausimą dėl prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo, kuo mažiau apsunkinant kreditorių iki galo pasinaudoti šia gynimo priemone.

Iš kitos pusės žvelgiant į vertimo klausimo pranešimo įteikimo skolininkui aspektu autorė pažymi, kad visgi Reglamento preambulėje numatyta, jog skolininkas galėtų pasinaudoti savo teisių gynimo priemonėmis, jeigu pranešimas dėl blokavimo įsakymo išdavimo yra neįteikiamas pagal aukščiau minėtas taisykles, arba nors ir yra įteiktas, tačiau nėra išverstas į skolininkui suprantamą kalbą. Tačiau, ši gynimo priemonė skolininkui nesuveiktų jeigu kreditorius per nustatytą terminą išspręstų šiuos du klausimus —

⁶⁰ Klaipėdos apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. spalio 3 d. civilinėje byloje R.N. vs A.R. Nr. e2S-1330-524/2019.

dokumentų neįteikimo ir vertimo trūkumo problemas. Tokiu atveju kreditorius turėtų pateikti prašymą kilmės valstybėje narėje už dokumentų įteikimą atsakingai institucijai, kad skolininkui būtini dokumentai būtų siunčiami registruotu paštu, arba, jeigu skolininkas sutiko atsiimti dokumentus teisme, pateikti teismui reikiamus dokumentų vertimus. Tokį prašymą pateikti neturėtų būti reikalaujama, jeigu dokumentų neįteikimo problema jau išspręsta kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, jeigu pagal nacionalinę teisę teismas savo iniciatyva inicijavo dokumentų įteikimą. Tačiau, ne tik šios problemos, autorės manymu, gali užkirsti kelią skolininkui įteikti pranešimą. Kaip viena iš pranešimo dėl blokavimo įsakymo įteikimo skolininkui spragų nurodoma Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartyje⁶¹, kurioje pažymėta, kad pirmosios instancijos teismas skundžiama nutartimi neteisingai nurodė, kad teikiamo prašymo duomenyse apie skolininką yra nurodytas jo adresas ne užsienio valstybėje, o Lietuvoje, todėl tokia prašymo forma negali būti priimama. Apeliacinės instancijos teismas nesutinka su šiuo argumentu, nes teikiant prašymą dėl blokavimo įsakymo apie skolininką turi būti pateikiama ši informacija: vardas, pavardė ir kontaktiniai duomenys bei jo gimimo data ir identifikacinis ar paso numeris. Reglamentas nenumato, kad kreditorius turėtų nurodyti skolininko adresą būtent užsienio valstybėje. Apeliacinės instancijos teismas sprendžia, kad pareiškėja nurodė visus žinomus skolininkės kontaktinius duomenis, todėl Reglamento nuostatų nepažeidė. Be to, pareiškėja pati skolininkei siuntė dokumentus jos žinomu elektroninio pašto adresu. Taigi pripažintina, jog šiuo metu tai yra vieninteliai žinomi skolininkės kontaktiniai duomenys ir kitokių pateikti neturi galimybės nei kreditorė, nei antstolis, kuriam prieinami visi valstybiniai registrai. Taigi, akivaizdu, kad Reglamentas nedetalizuoja kas visgi yra priskiriama prie skolininko kontaktinių duomenų ir kokius duomenis pateikus galime laikyti, kad yra įvykdomas šis privalomasis punktas dėl prašymo išdavimo ir pasekoje dėl tinkamo skolininkui pranešimo dėl blokavimo įsakymo išdavimo įteikimo ir kada laikome, kad šis punktas įvykdomas nepilnai ir yra netenkinamas. Tikėtina, kad toks Reglamento nedetalizavimas iš pirmo žvilgsnio gali būti naudingas kreditoriui, tačiau, autorės nuomone, jis taip pat gali tapti ir žalingas kreditoriui, kadangi, jam nežinant ir nurodant, pavyzdžiui, skolininko tik elektroninį pašto adresą, kuriuo, jis gali nebesinaudoti, arba pavyzdžiui, Lietuvos adresą, nors skolininkas jau ilgus metus gyvena, pavyzdžiui, Italijoje, prašymo dėl blokavimo įsakymo įteikimas gali būti apsunkintas arba net nebeįmanomas. Tokiu atveju kreditoriaus gynimo priemonė ir prašymas dėl blokavimo įsakymo išdavimo taps bevertis, kadangi skolininkui jis nebus įteiktas.

⁶¹ Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. sausio 10 d. civilinėje byloje *UAB „Reikalavimas LT“ vs L.J.* Nr. e2S-362-413/2018.

Atitinkamai, apibendrinant tai, kas išdėstyta, į pranešimo įteikimą skolininkui ir šių dokumentų vertimą bei į skolininko nurodomus kontaktinius duomenis prašyme turi būti pažiūrėta ne formaliai, o kiekvienu atveju individualiai, kad kreditorius galėtų pasinaudoti šia gynimo priemone ir ji būtų kuo mažiau apsunkinama kreditoriaus atžvilgiu. Vertimo klausimas dėl pranešimo įteikimo turi būti įvertintas per ekonomiškumo kriterijų ir jeigu yra objektyvi aplinkybė, kad skolininkui nebūtina versti dokumentus dėl originalios dokumentų kalbos supratimo – šia galimybe būtina pasinaudoti. Tuo tarpu Reglamente įtvirtinta kontaktinių duomenų neapibrėžtis nors ir leidžia kreditoriui nurodyti tik tuos duomenis, kurie jam yra žinomi, įskaitant, bet neapsiribojant ir elektroninis pašto adresas, paskutinis kreditoriui žinomas adresas ir pan., tačiau neužtikrina, kad visgi pranešimas dėl blokavimo įsakymo bus įteiktas skolininkui ir kreditorius gales pasinaudoti šia bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditoriaus gynimo priemone.

4. SKOLININKO TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS DĖL BLOKAVIMO ĮSAKYMO IŠDAVIMO

Pirmose dvejose šio antro darbo skyriaus dalyse buvo analizuojami tik kreditoriaus veiksmai, kreditoriui reikalingi atlikti veiksmai ir įrodinėjimo našta, kad būtų tinkamai įgyvendinti jo reikalavimai ir kreditorius galėtų susigrąžinti tai, kas jam priklauso. Tačiau, nors ir skolininkas šioje situacijoje dėl blokavimo įsakymo išdavimo yra silpnesnioji pusė, bet ar ši kreditoriaus gynimos priemonė visgi nesuvaržo ir skolininko pamatinių teisių?

4.1. Skolininko neišklausymas prieš išduodant blokavimo įsakymą

Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnis įtvirtina teisę į teisingą bylos nagrinėjimą (toliau — Konvencija). Šios Konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad kiekvienas asmuo turi mažiausiai šias teises, o konkrečiai šios, kurios aktualios nagrinėjant šią kreditoriaus gynimos priemonę — būti skubiai ir išsamiai informuotam apie kaltinimo pobūdį bei pagrindą, kad būtų pakankamai laiko ir galimybių pasirengti gynybai.⁶² Tuo tarpu Reglamento 11 straipsnis įtvirtina griežtą, konkretų bei iš pirmo žvilgsnio imperatyvų teiginį — Skolininkui nepranešama apie prašymą dėl blokavimo įsakymo ir skolininkas nėra išklausomas prieš išduodant įsakymą.⁶³ Pirminio analizavimo metu, autoriaus nuomone, atrodo, kad ši Reglamento nuostata visiškai pažeidžia skolininko teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir užkerta kelią ne tik kuo skubiau informuoti skolininką apie ginčo dalyką, tačiau ir panaikina galimybę kaip įmanoma greičiau rengtis savo gynybai. Hipotetinė situacija — kreditorius, laikydamasis Reglamente nurodytos prašymo formos, užpildo prašymą dėl blokavimo įsakymo išdavimo teismui. Teismas išduoda įsakymą. Visame procese skolininkas nedalyvauja, apie prašymo pateikimą, įsakymo išdavimą skolininkui nėra žinoma. Ir, pasirodo, kad skolininkas nėra skolingas, ar jau yra atidavęs skolą, tačiau per neatidumą kreditorius nėra užfiksavęs skolos atidavimo momento ar, pavyzdžiui, kreditorius tyčia suklaidina dėl tokio blokavimo įsakymo išdavimo reikalingumo. Kas tokioje situacijoje atsitinka? Dėl tokios Reglamento nuostatos, pirma, skolininkas yra apkaltinamas tuo, ko net nepadarė, antra, jis neturi jokios galimybės apie tai pranešti iki blokavimo įsakymo išdavimo, trečia, tokiais vienpusiais ir realybės neatitinkančiais teismais pažeidžiami bendrieji principai — civilinio proceso koncentracijos bei ekonomiškumo principai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos civilinio

⁶² Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 40-987.

⁶³ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

proceso kodekso 7 straipsnyje (toliau — CPK).⁶⁴ Tačiau, teisės reikalų komiteto pakeitimų projekte (toliau — Projektas) 10 straipsnyje nurodyta, kad bendroji taisyklė — skolininkui nėra pranešama apie prašymą ir jis išduodamas skolininko neišklausius, tačiau, išskirtiniais atvejais prašymą gavęs teismas visgi gali išklausti skolininką, jei dėl tokio skolininko išklausymo nepadidėja rizika kreditoriui, kad bus vengiama vykdyti kreditoriaus reikalavimą arba apsunkės jo įvykdymas, ir, jeigu prieš priimant blokavimo įsakymą pakanka laiko skolininkui įteikti dokumentą ir išklausti patį skolininką.⁶⁵ Autorės manymu, dėl tokios projekte įtvirtintos nuostatos, kad teismas savo nuožiūra visgi tam tikrais atvejais galėtų išklausti skolininką, yra siejamas ne tik jau su minėtu subjektiškumo elementu, apie kurį jau buvo kalbama analizuojant realios rizikos sąlygą diskriminaciniu aspektu ir šio principo galimu pažeidimu. Toks vieno skolininko išklausymas teismo nuožiūra, o kito skolininko neišklausymas galimai galėtų sukurti diskriminacinį aspektą, kad vienas turi teisę būti išklausytas, remiantis Europos žmogaus teisių konvencijoje 6 straipsnyje įtvirtinta teise, o kitas tokios teisės neturi. Tokiu būdu galimai susidarys diskriminacinė aplinka, nors realiai tokia teisė turėtų būti suteikiama kiekvienam tariamam skolininkui — abiem šalims.

Visgi, Europos Parlamentas ir Europos Taryba Reglamentu, suvokdami, kad vien tik toks straipsnis gali sukelti ne tik diskusijų, bet ir teisminių ginčų dėl galimų teisių pažeidimų, Reglamento preambulėje įtvirtino nuostatas, kurios detalizuojamos Reglamento straipsniuose ir sąlyginai padeda palaikyti abiejų šalių, t. y. skolininko ir kreditoriaus tarpusavio teisių pusiausvyrą. Siekiant išlaikyti šalių teisių pusiausvyrą, preambulėje numatytos specialios apsaugos priemonės, kad būtų užkirstas kelias įsakymo piktnaudžiavimu bei apsaugotos skolininko teisės:

1. Pirma, galimybė reikalauti, kad kreditorius pateiktų garantiją, kuria siekiama užtikrinti, kad skolininkui vėliau galėtų būti atlyginta *bet kokia žala*, kuri jam padaryta blokavimo įsakymu. Atsižvelgiant į nacionalinės teisės taisyklės tokia garantija galėtų būti pateikta kaip garantinis depozitas arba alternatyvi užtikrinimo priemonė (banko garantija, hipoteka ar pan.). Teismas turėtų turėti teisę savo nuožiūra nustatyti, kokia garantijos suma yra pakankama, kad būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti įsakymu ir užtikrintas žalos skolininkui atlyginimas;⁶⁶

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

⁶⁵ EUROPOS PARLAMENTAS. *Teisėkūros rezoliucijos projektas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento „Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimas siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose“* [interaktyvus]. 2011. [žiūrėta 2019 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0227_LT.html>.

⁶⁶ Klaipėdos apylinkės teismo civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2019 m. vasario 27 d. civilinėje byloje UAB*

2. Antra, siekiant tinkamos kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyros turėtų būti taisyklė, kad kreditorius atsakingas už bet kokią skolininkui blokavimo įsakymu padarytą žalą. Todėl šiame Reglamente turėtų būti numatyta bent kreditoriaus atsakomybė už skolininkui blokavimo įsakymu padarytą žalą dėl kreditoriaus kaltės. Šiuo atveju, įrodinėjimo pareiga turėtų tekti skolininkui (Taip pat Reglamento 13 straipsnis). Autorės nuomone, nors tai ir laikytina kaip skolininko teisių gynimas, tačiau vien formali nuostata, jog kreditorius atsako už bet kokią blokavimo įsakymu padarytą žalą, o skolininkas turi įrodyti žalą ir pagrįsti tai įrodymais, abejotina ar galima laikyti visiškai skolininko gynimo priemone. Teismui, pavyzdžiui, išdavus kreditoriui blokavimo įsakymą dėl klaidingo kreditoriaus įrodinėjimo ir apkaltinus skolininką tuo, ko jis nepadarė, skolininkas ne tik turi įrodyti žalą, kurią patyrė dėl nepagrįsto blokavimo įsakymo išdavimo, bet ir turi patirti papildomas išlaidas (procesinių dokumentų rengimas ir pan.);

3. Trečia, tais atvejais, kai yra kelios vykdymo valstybės narės, taikytina teisė turėtų būti vykdymo valstybės narės, kurioje yra skolininko įprastinė gyvenamoji vieta (buveinė), teisė. Jei skolininko įprastinė gyvenamoji vieta (buveinė) nėra nė vienoje iš vykdymo valstybių narių, taikytina teisė turėtų būti vykdymo valstybės narės, kuri turi glaudžiausią ryšį su byla, teisė (Taip pat Reglamento 13 straipsnis).⁶⁷ Autorės nuomone, vėlgį šios nuostatos interpretavimas kaip skolininko teisių gynimo būdas yra labiau antraeilis, kadangi jis atsirastų tik tokiu atveju, kai būtų kelios vykdymo valstybės narės. Dažniausiai vykdymo valstybių narių būna viena ir, atitinkamai, skolininkui ši teisė nebūna pritaikoma ir taikytina teisė lieka nepakitusi.

Atitinkamai, 2019 m. spalio 3 d. Klaipėdos apygardos teismo nutartis apibendrina jau aptartą skolininko situaciją blokavimo įsakymo išdavimo atveju. Nutartyje nurodoma, kad kaip jau ir buvo minėta, skolininkui nepranešama apie prašymą dėl blokavimo įsakymo ir jis neišklausomas prieš išduodant įsakymą. Reglamento preambulės 15 punkte papildomai numatyta, jog siekiant užtikrinti blokavimo įsakymo netikėtumo poveikį ir užtikrinti, kad įsakymas būtų naudinga priemonė kreditoriui, siekiančiam tarpvalstybiniais atvejais išieškoti skolas iš skolininko, skolininkui neturėtų būti pranešama apie kreditoriaus prašymą, jis neturėtų būti išklauskamas prieš išduodant įsakymą ir jam neturėtų būti

„Advela“ vs Scanint Oy Nr. e2VP-3571-7932019.

⁶⁷ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014 [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

pranešama apie įsakymą prieš jį vykdat. Kai teismas, remdamasis kreditoriaus arba, jei taikoma, jo liudytojo (-ų) pateiktais įrodymais ir informacija, nėra įsitikinęs, kad atitinkamos sąskaitos ar sąskaitų blokavimas yra pagrįstas, jis turėtų įsakymo neišduoti.⁶⁸

Visgi, Reglamento visumą sudaro blokavimo įsakymo procedūra, jo išdavimas ir pan., o tai reiškia, kad labiausiai jis yra siejamas su kreditoriumi ir jo teisėmis. Nors aukščiau ir paminėtos tam tikros skolininko teisių apsaugos nuostatos, tačiau, autorė tiki, kad pagrindinis akcentas išlieka kreditorius ir jo teisės. Kas atsitiktų jeigu skolininkui pilna apimtimi būtų įgyvendintos pamatinės teisės, pavyzdžiui, kaip jau aukščiau buvo aptarta teisė į teisingą teismą ir, sakykime, skolininkas dėl šios pamatinės teisės visgi būtų ne tik išklausomas prieš išduodant blokavimo įsakymą, tačiau ir jam būtų žinoma visa procedūrinė eiga dėl blokavimo įsakymo išdavimo kreditoriui, kuris nori apginti savo pažeistas teises? Autorės nuomone, tikėtina, kad, tokioje situacijoje skolininkas, siekdamas išvengti blokavimo įsakymo išdavimo padarinių „ištuštintų“ jam priklausančias banko sąskaitas, kad kreditorius su išduotu blokavimo įsakymu negalėtų įgyvendinti savo iškeltų pagrįstų reikalavimų. Tai, atitinkamai, kodėl Reglamentas numatė pagrindinę taisyklę, kad skolininkas nėra išklausomas prieš blokavimo įsakymą? Autorės manymu, tikėtina, dėl šių priežasčių:

1. Skolininkas neišklausomas dėl proceso operatyvumo, ekonomiškumo principų įgyvendinimo (procesinių dokumentų rengimo, nustatytų terminų atsiliepinimams, atsikirtimams pareikšti, laiko sąnaudos ir pan.);
2. Tikėtina, skolininkas neišklausomas, kad nepaslėptų turimų banko sąskaitose pinigų, jų „neištūstintų“ ar neperleistų kitiems asmenims ar piniginės lėšos nenukeliautų į kitos šalies banką;
3. Neišklausomas, kadangi bankų sąskaitų blokavimo įsakymo išdavimas vykdomas supaprastintos proceso tvarka.

Kitų autorių nuomone, skolininko neišklausymas prieš išduodant blokavimo įsakymą yra perteklinis, pavyzdžiui, kai teisme yra pradėtas bylos nagrinėjimas iš esmės ar kreditoriui jau yra išduotas teismo sprendimas. Tokioje situacijoje skolininkas gali tikėtis, kad kreditorius kreipsis dėl blokavimo įsakymo išdavimo. Tokiu atveju, skolininkas praranda netikėtumą kreditoriaus veiksmuose dėl prašymo dėl blokavimo įsakymo išdavimo, todėl iš esmės nebelieka jokie pagrindimo, kodėl skolininkas turėtų būti neišklausomas prieš išduodant blokavimo įsakymą. Toks skolininko neišklausymas prieš blokavimo įsakymo išdavimą netenka prasmės ir tuo atveju, kai skolininkas savais būdais,

⁶⁸ Klaipėdos apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. spalio 3 d. civilinėje byloje R.N. vs A.R. Nr. e2S-1330-524/2019.

savarankiškai, be teismo įsikišimo ir procesinių dokumentų skolininkui pateikimo, sužino apie vykstantį blokavimo įsakymo išdavimo procesą ir apie tai raštu pateikia savo nuomonę.⁶⁹

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, nors pagrindinė Reglamente įtvirtinta nuostata numato, kad skolininkas nėra išklausomas prieš įsakymą dėl bankų sąskaitų blokavimo išdavimo momentą, tačiau tikėtina, kad papildomos teisės skolininko atžvilgiu, t. y. kreditoriaus žalos atlyginimas, kreditoriaus garantijos pateikimas ir pan., yra būtinos dėl šalių teisių pusiausvyros palaikymo ir pamatinių teisių abiejų šalių atžvilgiu įgyvendinimo bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditoriaus gynimo priemonės kontekste.

4.2. Kreditoriaus žalos atlyginimas skolininko atžvilgiu dėl blokavimo įsakymo išdavimo

Kaip jau buvo paminėta ankstesniame darbo poskyryje, Reglamento 13 straipsnyje įtvirtintas reguliavimas, jog viena iš skolininko teisių apsaugos nuostatų, kadangi skolininkas prieš išduodant blokavimo įsakymą, yra kreditoriaus žalos atlyginimas už bet kokią skolininkui blokavimo įsakymo padarytą žalą. Tačiau žala ir jos įrodinėjimas tenka skolininkui.⁷⁰

Reglamento 13 straipsnio 2 dalies a-d punktai numato keturias žalos prezumpcijas, kurių atvejais skolininkas neturi įrodinėti kreditoriaus padarytos žalos:

- a) jei įsakymas atšaukiamas, nes kreditorius neinicijavo teismo proceso dėl bylos esmės;
- b) jei kreditorius neprašė panaikinti perviršinių sumų blokavimo;
- c) jei vėliau nustatoma, kad įsakymo išdavimas buvo nepagrįstas arba pagrįstas tik dėl mažesnės sumos;
- d) jei įsakymas atšauktas arba jo vykdymas nutrauktas, nes kreditorius nevykdė pagal šį Reglamentą jam nustatytų pareigų dėl dokumentų įteikimo ar vertimo pateikimo arba dėl to, kad neišsprendė dokumentų neįteikimo ar vertimo nepateikimo problemos.⁷¹

⁶⁹ DOMEJ, T. Ein wackeliger Balanceakt – Die geplante Verordnung über die Europäische vorläufige Kontenpfändung. Zeitschrift für europäisches Privatrecht, 2013, 496, p. 509.

⁷⁰ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

⁷¹ EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>>.

Visgi tokioje situacijoje, kai, kaltė nėra preziumuojama ir skolininkas pagal bendrąją taisyklę turi įrodinėti žalą, patirtą dėl blokavimo įsakymo išdavimu, susiduriama su tam tikra paradoksalia situacija. Pavyzdžiui, kreditoriui išduodamas blokavimo įsakymas, nors skolininkas yra atsiskaitęs su kreditoriumi ir kreditoriaus pateikti įrodomieji dokumentai neatitinka realios situacijos ir yra suklastoti. Jis kaip ir pagrįstas, tik neatitinka realios situacijos. Tokioje situacijoje, sakykime, negalime pritaikyti nė vieno punkto, kuris nurodo, kad kreditoriui kaltė yra preziumuojama ir skolininkui nereikia jos įrodinėti. Kas tokioje situacijoje atsitinka? Skolininkas, kuris iš tiesų yra atsiskaitęs su kreditoriumi, tačiau yra melagingai apkaltintas ir jo nenaudai išduotas blokavimo įsakymas, turi įrodyti žalą, kuri, kaip žinoma, pagrįsta/nepagrįsta yra nustatoma Teismo nuožiūra ir ne visada gali būti įrodyta. Tokiu atveju skolininkas, neįrodydamas žalos, gali likti apkaltintas tuo, ko nepadarė ir be pagrindo jam lieka galioti blokavimo įsakymas. Tokioje situacijoje kyla klausimas — ar ši sąlyga visas atvejais gali vadintis kaip skolininko ir kreditoriaus teisių pusiausvyra, nors susidaro įspūdis, kad tokioje situacijoje ji gina kreditorių, tarsi dar viena gynimo priemonė kreditoriui, o skolininkui dar labiau apsunkina visą įrodinėjimo procesą? Tikėtina, kad tokia situacija labiau hipotetinė, nes, dažniausiai tokias situacijas būtų galima privesti prie Reglamento 13 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytos sąlygos, jog kreditoriaus kaltė preziumuojama, kai įsakymo išdavimas buvo nepagrįstas. Pažymėtina, kad kreditoriui taikytina atsakomybės rūšis, sąlygos ir įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės nustatomos pagal vykdymo valstybės narės teisę. Taigi kreditoriaus civilinė atsakomybė patenka į vieną iš Reglamento sričių, kuriose jo rengėjai pasirinko nesikišimo į valstybių narių nacionalinę teisę poziciją. Literatūroje išreiškiama kai kurių autorių nuomonių, kad įgyvendinant skolininko teises reikalauti žalos atlyginimo, nenustatant įgyvendinimo mechanizmo Reglamente, skolininkui neužtikrina realios galimybės prisiteisti jam padarytą žalą.⁷² Manytina, jeigu Reglamente nurodytas žalos atlyginimo skolininkui mechanizmas sudarytų daug aiškesnį ir paprastesnį šios teisės įgyvendinimą bei suvienodintų praktinį pritaikymą, tai palengvintų skolininkų įrodinėjimo naštą. Iš kitos pusės, dauguma valstybių narių savo teisėje įtvirtina kreditoriaus atsakomybę už žalą, padarytą nepagrįstai pritaikius laikinąsias apsaugos priemones.⁷³ Dėl tokio aiškinimo pagrįsta manyti, kad, nors ir nėra suvienodinto reguliavimo Reglamente dėl kreditoriaus atsakomybės už žalą ir praktinio pritaikymo, tikėtina, kad kiekvienos valstybės narės reguliavimas leidžia skolininkui

⁷² DOMEJ, T. Ein wackeliger Balanceakt – Die geplante Verordnung über die Europäische vorläufige Kontenpfändung. Zeitschrift für europäisches Privatrecht, 2013, 496, p. 501.

⁷³ *Making More Efficient the Enforcement of Judgments in Europe* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf

tinkamai pasinaudoti šia Reglamente numatyta teise ir ji nelieka neįgyvendinta. Be to, pažymima, kaip jau buvo minėta ankstesnėse darbo dalyse, kreditorius beveik visais atvejais prieš kreipdamasis dėl blokavimo įsakymo išdavimo turės pateikti garantiją, kuri bus skirta galimiems skolininko nuostoliams dėl nepagrįstai pritaikyto blokavimo įsakymo atlyginti. Šios aplinkybės turėtų pašalinti abejones, kad skolininko teisė į žalos atlyginimą, nepagrįstai taikius blokavimo įsakymą, Reglamento nuostatomis yra nepakankamai užtikrinama.⁷⁴

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, kreditoriaus atsakomybė už skolininko patirtą žalą tam tikrais atvejais gali atrodyti kaip papildoma kreditoriaus gynimo priemonė dėl skolininko patirtos žalos dėl kreditoriaus veiksmų įrodinėjimo apsunkinimo, tačiau valstybių narių visapusiškas šios nuostatos tinkamas įgyvendinimas ir pritaikomumas dažniausiais atveju padeda tinkamai įgyvendinti šią skolininko ir kreditoriaus teisių pusiausvyrai įtvirtintą Reglamento nuostatą.

4.3. Blokavimo įsakymo pakeitimas, atšaukimas, vykdymo apribojimas bei nutraukimas skolininko naudai

Dar kelios, iš pirmo žvilgsnio skolininko, tačiau kartu kelios ir kreditoriaus įtvirtintos teisių gynimo priemonės — išduoto blokavimo įsakymo pagal Reglamentą pakeitimas bei atšaukimas. Vykdyto apribojimas bei nutraukimas priklauso tik skolininkui kaip teisių gynimo priemonės. Vienas iš pagrindinių aspektų, kuris skirtas blokavimo įsakymo vykdymo bei priėmimo metu skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyrai užtikrinti yra galimybė skolininkui reikalauti atšaukti arba pakeisti blokavimo įsakymą.⁷⁵ Būtent šia teise skolininkas gali įgyvendinti Reglamente nustatytais konkrečiais pagrindais, kurie yra nurodyti Reglamento 33 straipsnyje arba, kitu atveju, kad pasikeitė aplinkybės, kuriomis buvo remiamasi, kai buvo išduotas blokavimo įsakymas. Tai detalai nurodoma Reglamento 35 straipsnio 1 dalyje. Tokiu atveju skolininkui pateikus prašymą kompetentingam vykdymo valstybės narės teismui, blokavimo įsakymo vykdymas toje valstybėje narėje nutraukiamas, jeigu toks vykdymas akivaizdžiai prieštarauja vykdymo valstybės narės viešajai tvarkai (To paties Reglamento 35 straipsnio 2 dalis). Viešoji tvarka interpretuojama pagal vykdymo valstybės narės teisę.

⁷⁴ TAURIENĖ, Sigita. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.

⁷⁵ TAURIENĖ, Sigita. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.

Be kita ko, Reglamento 33 straipsnis nurodo, kad skolininkas turi teisę prašyti atšaukti ar pakeisti blokavimo įsakymą. Ši teisė įgyvendinama Reglamento 33 straipsnyje nurodytais pagrindais. Kitas variantas įgyvendinimui — pasikeitė aplinkybės, kuriomis remiantis buvo išduodamas blokavimo įsakymas. Tai įtvirtinta Reglamento 35 straipsnio 1 dalyje.

Visi skolininko prašymai dėl teisių gynimo priemonių – blokavimo įsakymo atšaukimo, pakeitimo, vykdymo yra pateikiami blokavimo įsakymą išdavusiam teismui, bet kurioje blokavimo įsakymo procedūros taikymo stadijoje ir bet kokiomis, įskaitant elektroninį ryšį, priemonėmis, nurodant konkretų kreipimosi pagrindą.⁷⁶ Toks prašymas bus tenkinamas tik tuo atveju, jeigu pažeidimas iš tiesų nustatytais sąlygomis bei terminais kreditoriaus nebus pašalintas. Tokiu reglamentavimu išsaugomas blokavimo įsakymas tais atvejais, kai blokavimo įsakymo galiojimas kvestionuojamas, siekiant vilkinti sąskaitos blokavimą, bet ne dėl realaus skolininko teisių pažeidimo.⁷⁷

Reglamento 34 straipsnis taip pat numato, kad skolininkas turi galimybę prašyti apriboti blokavimo įsakymo vykdymą jo vykdymo valstybėje narėje, remdamasis tuo, kad, sąskaitoje turimos lėšos blokuotos, neatsižvelgiant į pagal vykdymo valstybės narės teisę neblokuotiną lėšų dalį, taip pat reikalauti nutraukti blokavimo įsakymo vykdymą, jeigu sąskaita apskritai negalėjo būti blokuota, nes ji nepatenka į Reglamento taikymo sritį, vykdymo valstybėje narėje atsisakyta vykdyti teismo sprendimą, kurio vykdymą kreditorius siekė užtikrinti blokavimo įsakymu, ar kilmės valstybėje narėje sustabdytas jo vykdymas, taip pat blokavimo įsakymui atšaukti ir pakeisti taikytiniais pagrindais.⁷⁸ Be to, kaip ir blokavimo įsakymo pakeitimo ar atšaukimo atveju, blokavimo įsakymo vykdymas gali būti nutrauktas ar apribotas, skolininkui susitarus taikiai su kreditoriumi.

Kaip ir skolininkui, kreditoriui Reglamento 35 straipsnio 1 dalis taip pat suteikia galimybę, pasikeitus aplinkybėms, prašyti blokavimo įsakymą išdavusio teismą pakeisti arba atšaukti blokavimo įsakymą, be to, susitarti su skolininkui taikiai dėl blokavimo įsakymo užtikrinto reikalavimo įvykdymo (3 šio straipsnio dalis). Toks skolininko, bet tuo pačiu ir kreditoriui teisių gynimo priemonių suteikimas, autorės nuomone, sukelia dviprasmišką situaciją skolininko atžvilgiu. Šios bei kitos darbe jau analizuotos gynimo priemonės skolininkui dažniausiai vis tik nukrypsta į kreditoriaus pusę, t. y. arba labai apsunkina skolininkui procesą pasinaudoti jomis (pavyzdžiui, įrodinėjimo našta dėl

⁷⁶ HESS, B. Der Vorschlag der EU-Kommission zur vorläufigen Kontenpfändung – ein wichtiger Integrationsschritt im Europäischen Zivilverfahren. Deutsche Gerichtsvollzieher Zeitung, 2012, 4, p. 74.

⁷⁷ TAURIENĖ, Sigita. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.

⁷⁸ MOHR, F. Die vorläufige Kontenpfändung. EuKoPfVO. Wien, 2014. P. 149.

kreditoriaus atsakomybės dėl padarytos žalos tenka skolininkui), arba kreditorius turi tokias pačias teises kaip ir skolininkas ir šalių teisių pusiausvyra dingsta, kadangi kreditoriui teisių bei užtikrinimo priemonių pagal Reglamentą suteikiama vis tiek daug daugiau (pavyzdžiui, pagrindinis blokavimo įsakymo išdavimo momentas, skolininko neišklausymas prieš išduodant blokavimo įsakymą ir pan).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, tiek skolininkui, tiek kreditoriui Reglamentas suteikia teisę pasikeitus aplinkybėms prašyti teismo, kuris išdavė blokavimo įsakymą pakeisti ar atšaukti blokavimo įsakymą. Tik skolininkui Reglamentas suteikia galimybę apriboti ar nutraukti vykdymą jeigu toks vykdymas akivaizdžiai prieštarautų vykdymo valstybės narės viešajai tvarkai. Prieštaravimą viešajai tvarkai skolininkas turi įrodyti pagal vykdymo valstybės narės teisę. Tai apsunkena skolininko teisių gynimo priemonės įgyvendinimą dėl įrodinėjimo naštos, todėl vargu ar tai gali būti įvardijama kaip visapusė skolininko gynimo priemonė, kuri padeda išlaikyti šalių teisių ir interesų pusiausvyrą dėl Reglamento esmės – bankų sąskaitų blokavimo išdavimo kaip kreditoriaus gynimo priemonės.

IŠVADOS

1. Iki Reglamento įsigaliojimo bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonė pritaikomumo prasme tarp valstybių narių buvo labiau tik teorinio pobūdžio, kadangi procesinių teismo sprendimų dėl tokio pobūdžio laikinosios apsaugos priemonės taikymo įgyvendinimas buvo itin sudėtingas. Reglamento įsigaliojimas kreditoriams tarpvalstybiniuose santykiuose, numatydamas standartizuotą procedūrą, sudarė galimybes jau pradiniuose proceso etapuose užsitikrinti būsimą teismo sprendimo įvykdymą, nukreipiant išieškojimą į banko sąskaitoje užblokuotas lėšas.
2. Reglamente įtvirtinti bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditoriaus gynimo priemonės išdavimo procedūriniai reikalavimai (įskaitant, bet neapsiribojant skolininko turto buvimo vieta) bei realios rizikos sąlyga kaip būtina įrodinėjimo sąlyga dėl blokavimo įsakymo išdavimo nėra detalizuojami. Siūlytina šiuos procedūrinius aspektus apibrėžti detaliau, jog būtų aiškiai, nedviprasmiškai nurodyta, ką konkrečiai reikia pateikti kreditoriui, kad šie Reglamento reikalavimai būtų įvykdyti ir blokavimo įsakymas būtų išduotas. Pavyzdžiui, skolininko turto buvimo vietos reikalavimas galėtų būti nurodomas alternatyviais punktais, kurie atitinka šį reikalavimą, pavyzdžiui, turto buvimo vietą įrodo skolininko nekilnojamo turto buvimo vieta, darbo vieta ir pan.
3. Realios rizikos sąlyga pagal teismų praktikoje suformuluotus kriterijus turi būti įrodinėjama ir siejama su skolininko elgesiu, kuris vertinamas kiekvienoje konkrečioje situacijoje, todėl Reglamentas turėtų išskirti ne rekomendacinio pobūdžio, o privalomas sąlygas, kurias reikia įrodyti kreditoriui, kad būtų įrodoma reali rizika dėl blokavimo įsakymo išdavimo kaip kreditoriaus gynimo priemonės: skolininko elgesys dėl reikalavimo, skolininko kredito istorija, informacija apie kitus skolininko kreditorius ir pan.
4. Reglamento rengėjai neįtvirtino nuostatų, kurios detalizuotų kaip nustatomos neblokuotinos lėšos, skirtos būtiniesiems skolininko ir jo šeimos poreikiams patenkinti bei verslo vykdymui. Šią nuostatą palikus įgyvendinti pagal nacionalinių procesų taisykles kyla skirtingo interpretavimo rizika. Valstybių narių vykdymo taisyklės labai įvairios, dauguma jų, įskaitant ir Lietuvą, civilinio proceso teisėje apskritai nenumatė minimalios apsaugos taikant laikinąsias apsaugos priemones juridiniams asmenims. Todėl, siūlytina, jog Reglamente turėtų būti detalizuojama minimalių lėšų sąvoka, nustatant konkrečią formulę, kaip jas reikėtų apskaičiuoti.

5. Reglamentas, kuris įtvirtina kreditoriaus gynimo priemonę, netaikomas arbitražui. Iš darbe analizuotos teismų praktikos bei teisės aktų arbitražas visgi nepanaikina kreditoriui galimybės nagrinėti prašymo dėl blokavimo įsakymo teisme. Siūlytina, kad iš Reglamento dėl skirtingų interpretacijų nuostata dėl arbitražo turėtų būti panaikinta.
6. Žyminio mokesčio dydis pagal Reglamentą yra kiekvienos valstybės narės prerogatyvoje. Reglamentas dėl žyminio mokesčio nurodo, kad jo dydis priklauso nuo kiekvienos valstybės narės ir jų sureguliuotų žyminio mokesčio dydžių valstybių narių teisės aktuose. Atitinkamai, valstybių narių kompetencijoje likęs žyminio mokesčio dydis sukelia tam tikrą nelygybę kreditorių atžvilgiu dėl ženkliai besiskiriančių žyminio mokesčių dydžių skirtingose valstybėse narėse ir tokia pinigine prievole apsunkina tam tikrų valstybių narių kreditorius šios gynimo priemonės pasinaudojimo prasme. Siūloma, kad žyminio mokesčio dydis Reglamente turėtų būti nustatytas visoms valstybėms narėms vienodas.
7. Reglamente įtvirtinta kontaktinių duomenų neapibrėžtis dėl pranešimo įteikimo klausimo nors ir leidžia kreditoriui nurodyti tik tuos duomenis, kurie jam yra žinomi, tačiau neužtikrina, kad visgi pranešimas dėl blokavimo įsakymo bus įteiktas skolininkui ir kreditorius galės pasinaudoti šia bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditoriaus gynimo priemone. Tikslinga būtų Reglamente detalizuoti kas konkrečiai įeina į „kontaktiniai duomenys“ sąvoką ir kurie duomenys yra reikalingi, kad ši sąlyga būtų visiškai įgyvendinta. Tokiu būdu, tikėtina, visais atvejais pranešimas dėl blokavimo įsakymo pasiektų adresatą, t. y. skolininką.
8. Reglamento 11 straipsnyje įtvirtinta konkreti norma — skolininko neišklausymas prieš išduodant blokavimo įsakymą sukelia tam tikras abejones dėl skolininko pamatinių teisių garantijos. Nors Reglamentas numato tam tikras skolininko teisių gynimo priemones (kreditoriaus pateikiama garantija, kreditoriaus atsakomybė už skolininko patirtą žalą, blokavimo įsakymo apribojimas, nutraukimas ir pan.), tačiau, dažniausiai, skolininkas, remiantis Reglamento nuostatomis, turi pats įrodyti, kad jo kaip skolininko pamatinės teisės yra pažeidžiamos (įskaitant, bet neapsiribojant vykdymo apribojimas ar nutraukimas, jeigu toks vykdymas prieštarauja vykdymo valstybės narės viešajai tvarkai). Siūloma, kad dėl skolininko pamatinių teisių visais atvejais turėtų būti įrodinėjimo našta perkeliama kreditoriui (prieštaravimo viešajai tvarkai įrodinėjimas, skolininko įrodinėjimas dėl kreditoriaus žalos atlyginimo klausimo ir pan.), kad būtų išlaikoma šalių teisių ir interesų pusiausvyra pagal šį Reglamentą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
2. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 39-961.

Tarptautiniai teisės aktai:

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 40-987.

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. EUROPOS SAJUNGOS OFICIALUS LEIDINYS. *Europos Parlamento ir Komisijos Reglamentas (ES) Nr. 665/2014* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>.
2. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas* [interaktyvus]. Briuselis, 2006 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą < <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0618>>
3. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Žalioji knyga veiksmingas sprendimų vykdymas Europos Sąjungoje: skolininkų turto skaidrumas* [interaktyvus]. Briuselis: 2008 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-128-LT-F1-1.Pdf>>.

Užsienio valstybių teisės aktai:

1. KODEKS POSTEPOWANIA CYWILNEGO [interaktyvus]. 1964. [žiūrėta spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>>.

Specialioji literatūra:

1. *Europinis blokavimo įsakymas — Italija* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_european_account_preservation_order-379-it-lt.do?member=1#a_99>.
2. *Europinis sąskaitos blokavimo įsakymas išieškant skolas tarp ES šalių* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314907&from=SL>>.
3. KISIELIAUSKAITĖ, Agnė. *Naujasis ES reglamentas dėl banko sąskaitų blokavimo žada efektyvesnį skolų išieškojimą* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ellex.lt/lt/naujienos/news/naujasis-es-reglamentas-del-banko-saskaitu-blokavimo-zada-efektyvesni-skolu-isieskojima/40555>>.
4. LEGAL BALANCE. *Europinis sąskaitos blokavimas įsigaliojo: skolas išieškoti lengviau* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legalbalance.lt/en/naujienos/3/naujiena>>.
5. TAURIENĖ, Sigita. Skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūroje užtikrinimas. *Teisė*. 2017.
6. Valiutų skaičiuoklė [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://lt.coinmill.com/EUR_HRK.html#HRK=1>.
7. HARBECK, N. *Vorläufige Kontenpfändung im Ausland – Zum Vorschlag einer Europäischen Verordnung zur vorläufigen Kontenpfändung in grenzüberschreitenden Verfahren. Zwangsvollstreckungsrecht aktuell. 2. Auflage. Baden Baden, 2013, P. 263.*
8. HESS, B. Der Vorschlag der EU-Kommission zur vorläufigen Kontenpfändung – ein wichtiger Integrationsschritt im Europäischen Zivilverfahren. *Deutsche Gerichtsvollzieher Zeitung*, 2012, 4, p. 74.
9. DOMEJ, T. Ein wackeliger Balanceakt – Die geplante Verordnung über die Europäische vorläufige Kontenpfändung. *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, 2013, 496, p. 509.
10. *Making More Efficient the Enforcement of Judgments in Europe* [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf
11. MIRELA ŽUPAN. *Cross-border recovery of maintenance taking account of the new European Account Preservation Order (EAPO)“ ERA Forum* [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-015-0397-9>>.

12. MOHR, F. *Die vorläufige Kontenpfändung. EuKoPfVO*. Wien: 2014. P. 24.
13. PABOZNIAK G.; SIKORA P. The Admissibility of a European Account Preservations Order in the Event of an Arbitration Clause. Iš *Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration*. The Netherlands: Belohlavek Alexander J.; Rozehnalova N., 2018, p. 222-231.
14. VALENTE MONTEIRO, Leonor. The Bank Account Preservation Procedure in the European Union Regulation (EU) No 655/2014 of the European Parliament and of the Council 15 of May 2014. *EU Law Journal*, 2015, p. 121-130.
15. WOLBER, J. Schuldnerschutz im Europäischen Zwangsvollstreckungsrecht. Veröffentlichungen zum Verfahrensrecht 116. Tübingen: 2015. P. 280.

Teismo sprendimai:

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1999 m. lapkričio 17 d. sprendimas Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another Case C-391/95.
2. Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. spalio 10 d. civilinėje byloje UAB „Citadele“ vs. UAB „Aldasta“ Nr. e2-970-464/2019.
3. Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. vasario 8 d. civilinėje byloje UAB „Odri“ vs. UAB „Premium Cocoa“ Nr. e2-195-943/2018.
4. Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. lapkričio 28 d. civilinėje byloje Arvi fertis vs Belor. Nr. e2S-1387-178/2017.
5. Kauno apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė v. R.D. Nr. E2-2120-555/2018.
6. Klaipėdos apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. spalio 3 d. civilinėje byloje R.N. vs A.R. Nr. e2S-1330-524/2019.
7. Panevėžio apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2018 m. spalio 2 d. civilinėje byloje UAB „Bendras finansavimas“ vs M.K. Nr. e2S-648-212/2018.
8. Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2019 m. sausio 10 d. civilinėje byloje UAB „Nobiltis“ vs UAB „Irdaiva“, UAB „Eikos statyba“ Nr. E2S-54-794/2019.
9. Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėja. 2019 m. sausio 10 d. civilinėje byloje UAB „Reikalavimas LT“ vs L.J. Nr. e2S-362-413/2018.
10. Klaipėdos apylinkės teismo civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2019 m. vasario 27 d. civilinėje byloje UAB „Advela“ vs Scanint Oy Nr. e2VP-3571-7932019.

Užsienio teismų praktika:

1. Lenkijos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. balandžio 8 d. sprendimas V CSK 405/08 [interaktyvus; žiūrėta 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://mojepanstwo.pl/dane/sn_orzeczenia/22174,v-csk-405-08>.

Travaux preparatoires

1. EUROPOS KOMISIJA. *Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011PC0445>>.
2. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA. *Pasiūlymas Tarybos reglamentui dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje KOM(2005) 649* [interaktyvus]. Briuselis, 2005 [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/LT/1-2005-649-LT-F1-1.Pdf>>.
3. EUROPOS PARLAMENTAS. *Teisėkūros rezoliucijos projektas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento „Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimas siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose“* [interaktyvus]. 2011. [žiūrėta 2019 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0227_LT.html>.

SANTRAUKA

Piniginiai atsiskaitymai bankinėmis kortelėmis – vienas iš paprasčiausių atsiskaitymų turint tarptautinius santykius. Tačiau ne visada pavyksta išlaikyti tik teigiamą aspektą tarptautinių bankinių atsiskaitymų srityje. Tarp šalių kyla ginčai. Kreditorius, norėdamas apsaugoti savo interesus ir atgauti jam priklausančią piniginę sumą ir būdamas kitoje valstybėje narėje, nori efektyvaus, pigaus varianto, padėsiančio kaip įmanoma greičiau susigrąžinti jam priklausančius pinigus. Viena iš kreditorių teisių gynimo priemonių — Europinis sąskaitos blokavimas. Todėl pagrindinis tyrimo išsikeltas tikslas buvo išanalizuoti banko sąskaitų blokavimą kaip kreditorių gynimo priemonės taikymą, atskleisti šios priemonės praktinio įgyvendinimo teismų praktikoje problemas ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.

Pirmoje dalyje buvo aptarti dokumentai (Briuselis III Reglamento Pasiūlymas, 2006 m. ir 2008 m. Žaliosios knygos bei 2011 m. Pasiūlymas dėl Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo), kurie tam tikra prasme įtvirtino bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonę iki Reglamento įsigaliojimo, buvo analizuojama, kas juose buvo reglamentuota turinio prasme dėl šios gynimo priemonės pritaikymo.

Antroje dalyje buvo aptarta bankų sąskaitų blokavimo kaip kreditorių gynimo priemonė procedūrine prasme analizuojant šios gynimo priemonės išdavimo sąlygas, realios rizikos sąlygos įrodinėjimą teoriniu bei teismų praktikos lygmeniu bei analizuojama skolininkų ir kitų asmenų sąskaitų blokavimo alternatyvos bei galimybės.

Trečioje dalyje buvo nagrinėjama skolininko padėtis šios kreditoriaus gynimo priemonės kontekste, analizuojant skolininko neišklausymą prieš išduodant blokavimo įsakymą privalumus ir trūkumus, kreditoriaus žalos atlyginimą skolininkui bei pačio blokavimo įsakymo pakeitimą, atšaukimą, vykdymo apribojimą ir nutraukimą skolininko interesams ginti.

Ketvirtoje dalyje buvo nagrinėjami tam tikri probleminiai aspektai pagal Reglamentą — Reglamento netaikymas arbitraže, skirtingas žyminio mokesčio dydis bei pranešimo įteikimo klausimas dėl neapibrėžtos sąvokos dėl kontaktinių duomenų pagal Reglamentą, kurie reikalingi pranešimo įteikimui.

SUMMARY

Cash settlements with bank cards is one of the easiest settlement in international relations. However, the positive aspect of cross-border bank settlements is not always successful. Disputes arise between the parties. To protect his / her interests and to recover the money he / she owes and staying in another Member State, the creditor desires an efficient, low-cost option to recover his / her money as soon as possible. One of the creditors' remedies is the European Account Preservation. Therefore, the main objective of the research was to analyze bank account preservation as the application of creditors' remedy, to identify problems in the practical application of this remedy in case law and to suggest possible solutions.

The first part discusses documents (Proposal of a regulation of the Brussels III, Green Papers 2006 and 2008 and Proposal for a European Account Preservation Order 2011) which, to some extent, established bank account preservation as creditors' remedy before the entry of the Regulation into force, analyzing what they contained regulated in terms of content due to the application of this remedy.

The second part discusses bank account preservation as creditors' remedy, procedurally analyzing the conditions of issuing this remedy, proving real risk conditions at the theoretical and case law level, and analyzing alternatives and options for the preservation of the debtors' and others' accounts.

The third part considers the debtor's position in the context of this creditor's remedy, analysing advantages and disadvantages of account preservation when the debtor has not been heard before, compensation the debtor of damage by the creditor, and amendment, cancellation, limitation of execution and termination of the preservation order to defend the debtor's interests.

The fourth part dealt with certain problematic aspects of the Regulation – the non-application of the Regulation in arbitration, the different amount of stamp duty and the issue of serving a notification due to the indefinite concept of contact details under the Regulation required for serving the notification.